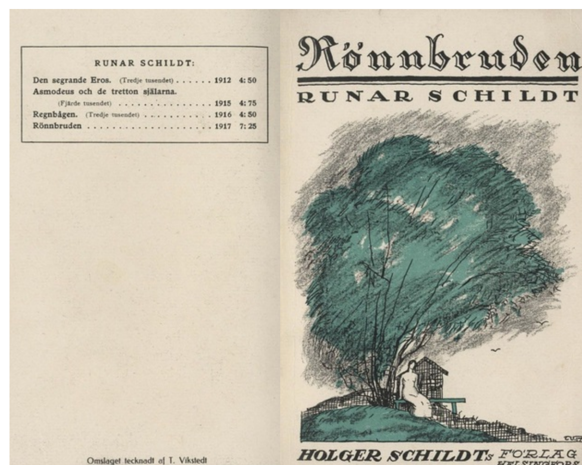

RUNAR SCHILDT

RÖNNBRUDEN

OCH

PRÖFNINGENS DAG

TVÅ BERÄTTELSER FRÅN RÄFSBACKA

HELSINGFORS 1917 HOLGER SCHILDTS FÖRLAG

HELSINGFORS 1917 SIMELII ARVINGARS BOKTRYCKERI

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk har hämtats från **Nationalbiblioteket i Helsingfors**. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i april 2014 av Bert H.

RÖNNBRUDEN

TILL MIN MOR

I.

Gustafva Lindqvist var äldsta dottern till Herbert Woldemar Lindqvist, skomakare i Räfsbacka by sedan 1848 på hösten, då guvernören med ståtligt sigill bekräftat hans ämbetsbref. Det låter inte mycket när man berättar det så här, men i verkligheten betydde det att Gustafva hade ett godt och lyckligt hem.

För det är ganska säkert, att om jordisk lycka kunde mätas med tumstock, så hade skomakarmästaren Lindqvist kommit opp till ett af de högsta måtten i hela Räfsbacka. Nu är ju sådan mätning omöjlig att utföra, och därför fäste sig folk mest vid den omständigheten att Lindqvist räknades bland de fattigaste byssarna, om man undantar

sjömansänkorna oppe iFrankriksbacken, som lefde likt himmelens fåglar af Guds nåd och människors njugga barmhärtighet.

De räknade nog alldeles rätt då de höll skomakare Lindqvist för en fattig man. Hur skulle de för resten inte ha vetat det med säkerhet här, där man visste allt det yttre om hvarann och en god del af det inre på köpet. Redan det med ut-skylderna var ju bevis nog.

Det var inte farligt mycket Lindqvist hade att erlägga till kronan, men hvart år kom han på restlängd, det var så visst som solens vandring och planeternas gång. Trettisex kopek silfver fick han betala extra åt kronofogden för restuppbör-den; det grämde honom duktigt förstås, och hvarje gång fattade han ett heligt beslut: nästa år betalar jag strax. Men när dagen och stunden var inne och Lindqvist tömde sin kassa ur strumpskaftet och lät slantarna rulla ut på fällbordet i kammarn, så befanns det att silfvermyn-ten hade vantrifts bland sina simpla kamrater af kopparbörd och gett sig ut på nya vandringar. Där var ingenting att göra. Restlängd igen, fåfänga försök att lägga af den nödiga summan, och i sinom tid det vanliga lånet hos Jofs, som var en så kloker karl och förstod att ta högre ränta än hvad lagen i sin enkelhet känner till, hvarförutom han visste betinga sig vissa smärre naturaförmåner såsom gratisreparation af skodon med mera.

Så hade det gått år efter år, den enda omväxlingen bestod helt enkelt däri att det en vacker dag stod mark och penni på debetsedeln i stället för rubel och kopek. Ty när denna berättelse tar sin egentliga början, var man redan hunnen till 1870-talets första år, och skomakare Lindqvist hade blifvit en medelålders man, som kunnat räkna drygt tjugu tjänsteår, om hans yrke varit ett sådant som gett honom bläck på fingrarna i stället för beck.

Hans fattigdom härrörde hvarken aflättja, oskicklighet eller dryckenskap. Det var bara det att han inte var tillräckligt om sig, att han hvarken kom sig för att ta högsta betalning för sitt arbete eller kunde hålla så mycket som nödigt varit på de slantar han förtjänade. Han hade nu en gång den naturen.

Men om hans natur på ett sätt gjorde honom fattig, så höll den honom mer än skadeslös på annat vis. Den gaf honom ett jämnt och godt lynne med stor lust för all slags skämtsamhet och stilla fröjd. Tidigt hade den också öppnat hans ögon och öron för det vackra i vår värld i allmänhet och i hans egen värld i synnerhet. Och på vackerhet behöfde han verkligen aldrig lida någon brist, som strax skall ådagaläggas.

Först och främst var det hans namn. Herbert Woldemar hette han efter baronerna på Sjöö, det fanns ingen i hela socknen som bar dessa ståtliga namn förutom han och baronerna.Och så var det hustrun, Maria, af den ansedda Berghemska släkten i grannsocknen. Hon var vacker och god, gladlynt och trägen i arbetet. Aldrig hade någon tvist växt opp mellan dem, ifall man inte räknar med det vänskapliga grälet om barnens namn hvar gång en liten lät höra sitt ankomstgnäll i den låga kammarn. Hustrun ville kalla dem vid namn som folk bar mest i denna vrå af landet, mannen hade mera lysande förslag. Hur det nu gick, så blef flickorna helt stillsamt kristnade under namnen Gustafva och Engla Maria, men i fråga om pojken segrade mäster Lindqvist delvis. „Otto Has-drubal“ hoppade det öfver prostens köttiga läppar sedan den orene anden befallts vika hädan. Det där med Hasdrubal hade Lindqvist inte ens själf mäktat finna på, det var magister Carstenius som föreslagit det under den stora vargjakten vintern 1852, kort efter det pojken blifvit född.Barnen växte opp, trifdes och artade sig väl, så att de blef till sannskyldig prydnad och välsignelse. De var långt öfver medelmåttan välskapta, därtill lydiga och fromsinta så att de redan i späda år visade mindre fallenhet för vanart och självsvåld än hvad som är regel. Lindqvist hade för det mesta bara glädje af att se dem omkring sig.

Detsamma var för öfrigt fallet med nästan allt som han kunde kalla sitt. Huset i godt skick, tätt mot både regn, vind och köld, stugan rymlig och snygg, kammarn prydligt beklädd med brunt papper på väggarna och uppfylld af allehanda möbler, som ständigt såg nya ut därför att de nästan aldrig användes. Här fanns till och med ett par finheter, en skrafvel-mässingsspegel och en piphylla af ett brunglänsande träslag, där tre omåttligt långa, trasiga pipskaft hängde slaka och gråa som döda snokar. Den hyllan hade Lindqvist inte kunnat neka sig att ropain på auktionen efter Öfversten och Riddaren Toll, den underliga gubbstuten som i slutet af 1840-talet lyktat sitt brokiga lif på sitt ägande hemman Öfre Grindas i södra utkanten af Räfsbacka.

Frågar man hvad där vidare fanns som kunde fröjda mäster Lindqvists öga, så bör det sägas att han utanför kammarfönstret lät konvolveln klänga uppför spända trådar; där slog de hvita blommorna ut efter midsommar eller senare, allt som solens gunst det tillstadde, så milda och klara som himmelens bästa stjärnor. Under gafveln trängdes ett snår syrener, både hvita och gredelina bäddade i syskonsäng, och hvar gång Lindqvist såg på dem under den korta, sköna blomtiden, måste han säga sig och hustrun och barnen, att så hvita och så gredelina syrener fanns det ingenstans i hela Räfsbacka by.

Men det präktigaste af allt som växte på skomakargården var i alla fall rönnenborta vid gärdsgården där tåget grenade sig och sträckte ut en vägarm åt Krissi-backen till och en annan åt Nissashållet. Visst sög det gamla trädet med tusen hungrande och törstande rottrådar all kraft ur jorden nästan lika långt som grenarnas skugga bredde sig, och visst blef potä-terna i den ändan af tegarna mestadels små som plommon. Kuggas eller Jofs hade nog inte dröjt länge med att fälla en sådan fiende, men för Lindqvist blef det inte af, trots många råd och påminnelser. För när blommen kom, reste sig rönnen öfver slätmarken som ett grön-hvitt isberg eller en fradgande, skumfläc-kig jättevåg ute på världshafvet. Och än vackrare blef det när den stod röd af den döende höstens blod och lockade till sig alla nejdens småfåglar.I detta hem växte Gustafva opp under vackra framsteg i allt som det fallit på hennes andel att utföra i världen. Hönsen och grisen skötte hon snart nog ensam, och oftast mjölkade hon åtminstone den epa kon. För spånad och väfnad visade hon tidigt ett ovanligt godt handa-lag. Inte många spann så jämnt och starkt garn som hon, det må nu ha varit af ull eller blår eller lin. Häruti var hon sina föräldrar till stor hjälp, för det var bara de rika bönderna som ibland köpte dyra fabrikstyger i stan, allt småfolket höll sig till sina egna händers verk.

Hon hade ett godt och läraktigt förstånd, Gustafva. Läsa och skrifva kundehon vid tioårsåldern bättre än många breda värdinnor, som kom till läsförhö-ren i långfransade sidendukar. Hastigt lärde hon också känna människorna i byn och de förnämsta i stan. Hon vande sig att flinkt täcka öfver smörkärnan om Smissgumman till all olycka råkade gå förbi just då den viktiga förrättningen var i full fart; för lyckades det Smissgumman att få glo på mjölken med sina onda ögon, så fick man allt vänta förgäf-ves på ystningen den dagen. Och när föräldrarna någon gång var borta, kom Nordströmskan gärna stickande med något skräpärende, men då var Gustafva så behändig i att följa Nordströmskan öfver-allt, så att hon aldrig blef i tillfälle att hitta någonting, som hennes beklagliga vana eljest var.

Tidigt nog kunde modern skicka henne ensam till stan när det var något de oför-modadt behöfde från handelsboden. Där talade hon oförskräckt och redigt med bådeherr Markelin själf och hans pojkar. Där fick hon veta hur borgmästarn såg ut och den myndige rektor Laurin, som hade en sådan sträng min och höll det yfvigt gråa hufvudet så stolt bakåtkastadt när han begärde, nej befallde en kardus tobak „af min vanliga sort“. Och där träffade hon ibland den beskedlige magister Carstenius, han som var annorlunda än alla andra herrar både i sin klädsel och i sitt väsende, och han kom alltid fram och talade vänligt till henne medan hon väntade på petroleumkannan som någon af pojkarna höll på att fylla.

Att få gå till butiken, det var det roligaste Gustafva visste vid denna tid, ända opp till femton-, sextonårsåldern. Där fanns ju så många underliga saker att se på i Markelins bod, saker att äta och saker att gå klädd i. Det luktade lång väg af främmande kryddor och fina sötsaker från Helsingfors. På väggarna hängde granna bilder med underskrifter på något utrikisktspråk, vackra fruntimmer med bar hals och kungar och kejsare med kronor på hufvuna. Men roligast var i alla fall den, där en stor gosse i sammetskläder och trekantig hatt låg utsträckt på en äng, och många små finurliga människor hade fasligt brådt att binda fast honom med fina hvita trådar. Trådarna tog de från en rulle som reste sig tornhögt öfver dem, och under bilden stod J. & P. Coats.

Gustafva hade bra gärna velat veta hvad den bilden egentligen föreställde och hvad det underliga ordet Coats kunde betyda, men hon vågade aldrig fråga herr Markelin, för han var så svår i att skämta med henne. Ofta narrade han henne att tro de galnaste saker om varorna i boden och människorna i hufvudstan, och när hon sedan med trosviss blick dukade opp hans historier där hemma, fick hon lida skratt och smälek. Dock kunde hon inte vara ledsen på herr Markelin, för nästan hvarje gång gaf han henne en stång lakrits eller en strut ryska

karameller,Och det var här, utanför denna samma markelinska bod, hon första gången hörde någon människa säga att hon var vacker. Det var kusken på Sjöö, han satt där i blå uniform med blanka knappar som hade kronor på, och de satt i rader både framtill och bak, och många af dem behöfdes inte alls för knäppningens skull; en lång, smal piska höll han i handen, med den kunde han smälla så att det lät som ett skott. Han sade de orden om henne helt högt till Markelins dräng, som just bar ut några påsar och lade dem i schäsen mellan kuskens fötter. Gustafva kände med detsamma att det började bränna i kinderna, och hon skyndade bort så fort hon kunde utan att direkt börja springa. Men det var inte nog med det första, den fina kusken sade dessutom något annat till Markelins dräng, något som hon inte förstod men väl kunde ana sig till, och så skrattade de båda ett högt, otäckt skratt.

Gustafva gick på sextonde året den gången.Senare hörde hon ju nog ofta det där ordet vacker och mera till om sig själf, men hon fäste sig inte vidare vid det. Hon var ren från början af ett ganska ödmjukt sinne, dessutom ständigt förmanad till blygsamhet af föräldrarna.

Hon fortfor att sköta sina hemsysslor med allt större flit ju mer krafterna växte. Under skördetiden gjorde hon därtill dagsverken på Ofre Grindas och Nissas, som hade större fält än de med egna krafter kunde bärga. På höängen gjorde hon väl inte större nytta för sig än andra, men under råg- och hveteskörden visade det sig riktigt hvad flinkhet och behändighet där satt i hennes fingrar. Aldrig blef hon ett steg efter karlen som skar, han må ha haft en aldrig så lång skära och än så outtröttliga armar. Det gick som en lek för henne att tvinna båndan och slå den kring kärfven, sen lade hon ner den så fint och försiktigt som ett lindebarn. Om rågen fått stå för länge och mogna, aldrigspilldes där onödigtvis ett korn ur de tunga axen genom hennes handterande. Det gaf henne ett godt anseende i hela byn; själf hade hon bara roligt af det tunga arbetet i solsteket. Sen kom ju bland andra nymodens konster också bruket att slå rågen med lie, och då var det inte så roligt mer. För hvem hinner följa med lien som går likt en snöplog genom tegarna?

Det var ju klart att pojkarna småningom började snegla ’ på henne med vissa tankar under luggen. Den ena och den andra slog om kvällarna sina krokar åt Spanien till och spankulerade lite under rönnen för att få sig en språk med Gustafva, på försök. Mål hade hon i munnen, sällan sågs hon ledsen, rädd för pojkarna var hon inte heller. När någon frågade fick han fullt svar, men ingenting onödigt bestods där.

På danser gick hon som alla andra Dansa fick hon mer än de flesta, men något flängande efteråt kom inte på frågan.Det var nog inte bud som fattades. Sneits Albin själf maskade på sina bästa beten. Man måste säga „själf“, för Sneits Albin hade seglat på konferdi och kunde svära på engelska och språka slabber-tyska och dansa fandango på både händer och fötter så att skrattårar tillrade utför åskådarnas kinder. Det hade blifvit liksom en tom plats i Räfsbacka den gången för snart tio år sen när Österlunds Emil så hastigt och olyckligt blef död och Fändris-Kalle kom på slottet i Tavastehus; den platsen fyllde nu Albin Sneits med all heder och framgång.

En hel sommar brände han förgäfves sina häftigt glödande kol för Gustafva under kvällarna vid gungan. Han led här ett snöpligt nederlag som kom i hvar mans mun och för en kort tid dämpade hans öfvermodiga och oroligt bubblande natur.»

Men det fanns i självfva verket en pojke som Gustafva tyckte om, så där till hus-behof och kanske lite till. Det-var Viktor Sunds, yngre bror till bonden på Nissas.

Ursprungligen var det ingenting annat de hade gemensamt än att han skar rågen fortast och hon band kärfvarna flinkast, och därför lät man dem alltid följas åt så snart Gustafva gjorde dagsverken hos Nissas. På det sättet uppstod helt naturligt det nämnda husbehofstycket som Gustafva hyste för Viktor Sunds. Det öfverskju-tande måttet kom till en viss skördedag på Nissas’ lillåker och det gick för sig så här:Åskan hade legat i luften hela dagen och pinat på, så att svetten dröp rikligare än gärna eljest och tog kraften af både karlar och kvinnfolk. 1 tidens fullbordan kom en hastig skur och gaf svalka och vederkvickelse. Efteråt sänkte sig solen så ljum och mild med löfte om vacker återkomst och fint bärgningsväder för nästa dag. Nissas lät folket gå hem, inte för det att rågen på något vis hade hunnit bli för • våt, men han såg hur trötta de blifvit af rötmånadshettan, och förresten var det bara en liten stund kvar till kvällsvarden. Själf slog han sig ner i gräset på dikesrenen, stalp omkull, hela

långa karlen, och sträckte på lemmarna precis som en hund.

Men Viktor ville inte hålla opp än.

— Orkar du? frågte han Gustafva.

— Det var en sak det! svarade hon strax, och så högg de in på en ny teg.

Rågen stod drygt manshög på sina ställen, det var en sådan utmärkt växtkraft iNissas' lillåker, och för det obetydliga regnandets skull hade den inte kommit att lägga sig nämnvärdt den här sommaren. Halmen blir bra att täcka ritaket med, tänkte Nissas. Detsamma hade han tänkt många gånger förr, och då kan man förstå att det var en god tanke.

Snart hade Viktor skurit sig en gata rakt in i det sakta gungande stråhafvet. Gustafva följde honom som vanligt tätt i hälarna. Där Nissas låg på renen kunde han numera bara se broderns skärmmössa, som guppade opp och ner i bestämd takt, och Gustafvas hvita duk som var nerdragen i en spets nästan ända ner på näsan och skymtade mjäll mellan axen, ungefär som när en fiskmås skvalpar bland vågorna.

Men efter en stund såg Nissas ingenting alls, för nu hade de kommit fram till det tätaste stället.

Och nu var det som Viktor med ens rätade på sig. Gustafva! sade han half-högt och lät skäran falla till marken. Hvad är det nu? frågade hon med någon förvåning. Hon fick också lof att räta på sig, och med afvigsidan af den lediga högerhanden strök hon duken bakåt, som nödigt var när hon skulle se någon i ögonen. Och det var visst hans mening att hon skulle göra det nu, bara det och ingenting annat, för inte hade han någonting att säga henne. Åtminstone fick han ingenting fram, stod bara där med sol-gångsljuset öfver sitt breda, öppna ansikte och såg på henne så där visst med sina bruna ögon. Ingendera rörde sig. Ibland kom en vind, strök dem sakta med en ljum andning — allt stod han bara stilla och såg på henne.

Röd var hon redan förut af ansträngningen och solbaddet, så att hon blef väl inte märkbart rödare nu. Men det var henne ett förunderligt skönt ögonblick att stå här midt inne i den susande, axtunga rågen med blåklintsstänk i gyllnet rundt-omkring. När hon inte mer vågade se på honom, vände hon på hufvudet. Ingen varsnade hon, ingen hade ju följt dem. Hon var ensam nära honom. En tunn, vajande vägg var allt som skilde dem från andra, men hon tyckte på något sätt att hon aldrig varit så ensam ined en man, och aldrig heller så nära någon människa på jorden.

Oppe på gården började vällingsklockan ringa.Senare på hösten samma år hände sig att bonden på Jofs städslade en ny dräng.

Det var nu i och för sig ingenting märkvärdigt, för Jofsen fick städsla nya drängar och dejor mest hvarje år, ingen ville ju stanna där längre för den dåliga matens skull. Ofta nog var det bara lagens stränga hot som höll de hungriga karlarna kvar till fardagen, de flesta hade nog helst gett sig ut på rymmarstråt med detsamma.

Allt längre och längre borta i socknens utkanter, till och med ute i grannsocknarna fick Jofsen söka karlar — och flickor — som inte blifvit grundligt varnade för hans gård och sålunda kunde förmås att ta städsel. Att han år för år fick sva-gare, latare, uppstudsigare och på allt sätt sämre folk, det faller ju af sig själft. Det blef ett slags stående nöje i Räfsbacka att de första dagarna i november gå och titta på Jofsens nya menageri, som Sneits Albin kallade det.

Den här drängen var väl ändå det skralaste Jofsen kommit dragande med i hela sin tid. Lång och mager, smal öfver axlarna som en flicka, blek och insjunken i ansiktet. Halsskinnet var rölligt och skrumpet som på en öfverårig gubbe, och därunder rörde sig ett spetsigt adams-äpple. Ingen visste hvar Jofs fått tag i honom, inte heller hvar han ursprungligen var hemma. Så mycket kunde man genast slå fast, att inte var han barnfödd i någon hederlig familj i denna socknen. Som en tattare såg han snarast ut, luggen svart och oklippt sen länge, och under den låga pannan ett par mörka, flaxande ögon. Ardi Westerback uppgaf han sig heta, och det kan ju så vara.Det dröjde inte länge innan byn kom underfund med att det var en underlig och farlig karl som Jofsen fått under sitt tak för ett år framåt. Längre skulle den här nog inte heller stanna, det såg man ju genast, han var af en hastig och

ostadig natur. Snarare kunde man då vänta sig att Jofsen en vacker morgon skulle vakna utan dräng, just när arbetskrafterna bäst behöfdes.

Början var dålig nog. Första veckan hade knappast gått till ända förrän Jofs kom i ett sjujäkla gräl med Ardi Westerback.

Hvad det allra först gällde kunde ingen med bestämdhet uppge, för det hade tydligast börjat inne i vedlidret. Men sen fortfor käbblet ute på mangården en half timme om inte mer, och hvad där yttrades blef ingen lifshemlighet, för de mässade på som vid ett klockarprof. Och han Ardi Westerback kunde nya skällsord som ingen hört förr i dessa trakteroch som var af den styrkan att det osade svafvel lång väg, och han var blå i ansiktet af sitt gallskrik och han hoppade högt i luften ett par slag. Men sen, med ens, blef han tyst och tumlade opp på löftet, och på den vägen blef han till följande dag. Nordströmskan påstod att han först hade fallit omkull och tuggat fradga, men det visste man inte riktigt säkert.

Dagen därpå var drängen mild och foglig som en lintott och höll sig hygglig ända till jul, till stor saknad och bedröf-velse för dem som på förhand gladt sig åt muntrande nappatag på Jofsens mangård.

3 — Rönnbruden.Det var just ingen i byn som kom närmare underfund med Ardi Westerback. Ingen sökte hans sällskap, och själf gick han mest sina egna vägar i egna funderingar. Bra tycktes han trifvas i sin ensamhet, om man får döma af det att han ofta beslogs med att gå och mumla och småle för sig själf. Och talade han sällan med människorna i Räfsbacka, så språ-kade han i stället så mycket flitigare med kreaturen. Aldrig gick han förbi hästarna i hagen eller korna i fållan utan att ropa någonting till dem, ibland begripliga ord, ibland bara underliga läten. Det syntes tydligt att kräken förstod honom bättre än andra, han fick dem genast att lyda.

Men bäst tycktes han trifvas med Nissasgamla gula katta. Efter kvällsvarden gick han gärna ut på vedbacken, satte sig på huggkubben med kattan i famnen, strök henne öfver ryggen så att det sprakade och hviskade osammanhängande ord i örat på henne.

Det där med kattan gjorde ren, att ängsligare kvinnfolk började se med långa ögon på Jofsens nya dräng och frågade sig hvad det rätt kunde vara för sattyg de två satt och spann ihop i skumrasket. Och litet hvar ruskade på hufvudet när det blef bekant att Ardi Westerback tid efter annan smög sig till Smissgummans bastu och dröjde där till sent på natten. Hur såta vänner de hade blifvit i en hast, den hundraåriga spåkäringen och den tjuguåriga nykomlingen, det fick man först riktigt se när han en vacker dag utan minsta blygsel visade sig i hennes sällskap ute i tåget — en sak som ingen af gummans närmaste blodsförvanter hade gjort för allt godt som på marknan finns.Med sina jämnåriga likar kom Ardi Westerback i beröring endast och allenast när han fick lust för brännvin. Det kom på honom hvarje månad, ungefär vid nytänd-ningen, att han blef orolig och sömnlös och nödvändigt måste dricka sig full. Första gången fick han göra det ensam oppe på löftet, men andra gången som föll sig kort före jul, råkade det passa ihop med ett större supgille. Han fick vara med på ett hörn, och det ångrade ingen till en början, för det var allt ganska märkliga saker bypojkarna den kvällen fick höra.

Om gräsliga mord berättade Ardi Westerback, och om blommor som har makt att söfva och döda. Varulfvar och missfoster beskref han för dem så noga som någon tryckt bok, för att sen midt i allt slå om och börja orda om stjärnornas hemliga skrift, där hvarje människas öde står att läsa.

— Kan du läsa sånt då? grinade en af drängarna.— Inte mycket, svarade Ardi Westerback allvarsamt, det tar halfva lifvet att lära, jag är för ung än. Men det som rör mig själf vet jag ganska bra.

— Du ska väl bli kejsare i Kina, gissar jag, hånade Sneits Albin.

— I nästa år, fortfor Westerback orubbligt högtidlig, fyller jag tjuguett. Då ska en stor vändning komma i tre människors lif genom mig, och själf är jag en af de tre.

— Jaha, skrek Jofs Anton, och Smiss-gumman är den andra och våran gula katt den tredje, det las jag härom natten genom skorsten just när solen och månen smällde ihop och gaf en sinkadus åt sjustjärnorna så att hela himmeln bågna!

— Vi får väl se, sade Ardi Westerback helt lugnt medan skrattet rullade på.

Nu tyckte ett par af de slugare i sällskapet att tillfället var som klippt och skuret för ett försök att mjölka ur den svarta pojkslyngeln några förflugna ord om hanshärkomst och tidigare förehafvanden. De gjorde också sitt bästa med både menlöst utkastade, väl dolda krokar och öppna fordringar på rent besked. Men fast spritlågan satt och fladdrade och lekte djupt inne i drängens ögonglober och fast hans händer skakade så de dröp af brännvin ur muggen som han höll, så visste han att ta sig så väl i akt att ingen blef klokare på honom och hans än de varit förr.

När pojkarna slutligen insåg att de inte kunde locka Ardi Westerback att prata bredvid munnen, tröttnade de på hela jakten och lämnade honom åt sitt öde, vare sig han nu läst det rätt eller orätt i stjärnorna.

Det här lördagsgillet hölls i half hemlighet oppe på Jofsens stallsvind. Trots eldfaran och alla stränga förbud rökte de tobak hvarenda en. Jofs Anton, gårdens yngsta son, var ju med, och det blef fattat som ett halft tillstånd; åtminstone ökade det kuraget hos de klenmodiga. Dess-utom visste man att Jofsen själf hade fått ett elakt ryggskott, han låg för den skull beskedligt stilla i sin gamla grönmålade säng och kunde inte röra sig om man så hade bjudit honom häst och hundra daler.

Undra då på att glädjen hastigt steg opp till takåsen, där svalbona hängde tomma och grå i vinternatten, tåligt väntande dagen då byggarna kommer tvärsigenom en världsdel, med söderhimmelns blåglans på fjädrarna och stoft ifrån öknen däri.

Nere i stallet stampade hästarna i bosset, fåren bräkte klagande i sin trånga vinterkätte. En skön värme steg opp genom det glesa golfvet från de många packade djurkropparna; ute var snö och blåst, men den rätta vinterkölden låg ännu och lurade någonstans borta på tundrorna.

För Räfsbackapojkarna hade det gärna fått knastra i knutarna; för hvar gång de slog i sig en skvätt af hvita rågen, steg värmen högt och dref tårar i ögonen, pre-cis som när man i bastun slår vatten på ugnsstenarna.

Talet blef fritt och utan fruktan. Alla gamla byaskämt och alla nya nidvisor togs opp i tur och ordning, där skonades hvar-ken hög eller låg.

Allt hade säkert aflupit i frid och tref-nad om inte Sneits Albin igen fallit på det orådet att börja begapa Ardi Westerback och fått ny lust att glöta i hans affärer. Kanske var det uttrycket i pojkens ansikte, kanske också bara näsans plats mellan ögonen som misshagade honom, alltnog.

— Hör du Ardi, ropade han med ens, när jag riktigt ser på dig, så kommer det mig före att du är af den sorten som läser bibeln bakfram. Ni kan flå skinnet af mig om du inte är af tattarsläkt, sånt hår och såna ögon som du har.

Albin Sneits behöfde aldrig ropa i skogen utan att få svar från alla kanter.

— Dynken också! lät det från Jofs An-ton tvärsigenom illtjuten. — Vi har en tat-tarpojke blandmed oss. Få se hur många af oss som ska bli af med sina hästar i år.

— Vill du lappa kitteln åt mamma min, så ska jag döpa dig till betalning, din rac-kars hedning! skrek Sneits Albin.

Och så reste han sig på sviktande knän och sträckte välsignande ut sin hand öfver Ardi Westerbacks blåblanka lugg:

Jag döper dig i vin och vatten,

Och du ska heta Svarta Katten.

— Svarta Katten! Hurra! Svarta Katten och gula Kattan, få se hvad sorts ungar där ska bli! Svarta Katten!

Ardi Westerback satt där hopkrupen med korslagda ben. Han var så hvit som snön därute på stallsbron, men i stället bredde sig det mörka i ögat mer och mer. Det kurrade och rosslade i strupen på honom, och hux flux, så

fort som vindflöjeln däroppe på taket någonsin svängtsig i decemberstorm, var han på fötter med ansiktet så nära Sneits Albins att deras andedräkter blandades. En hvit blixt sköt ut från hans hand och slog ner i Albins rockärm. Med ett par viga skutt var han själf vid dörren och försvann innan någon af de sittande ens hunnit få tankemaskineriet i redig gång.

Sneits Albin skrek till och var nära att stupa i höet. Men när de fått rocken af honom och kaflat opp skjortärmen, så befanns det att Ardi Westerbacks knif bara skurit ett grundt köttsår.

På stället lades ett enkelt förband och man kom öfverens om att inte göra vidare affär af den här saken. Ingen hade någon ära att skörda af det, men väl kunde Svarta Katten hämnas genom att berätta om tobaksrökningen och diverse smått och godt som han fått höra.

Sneits Albin sammanfattade allmänna tanken i dessa korta ord: Vi ska inte

binda ris åt egen rompo.Men nu visste man alltså något så när hvad Ardi Westerback var för en karl, och där aflades flere oheligt besvurna löften att vid tillfälle randa ryggen på honom.

Snögloppet slog pojkarna i ansiktet som en våt trasa när de stegade ut på stallsbron. När vinden riktigt satte åt, såg ingen längre än den egna näsan räckte, och knappt det.

Det blef att vada fot för fot på igenyrda vägar. Ett stycke följdes de åt, sen började den ena efter den andra droppa bort vid de gapande vintertomma leden.

Snön tålde ingen annan färg än sin denna natt och menade mänskorna hvita som kyrkans kalkade vägg. De blef ett med mark och hus och gärden, och det stod knappt till att upptäcka hvar ett lef-vande hjärta slog under den gemensamma hvita svepningen.

Därför varsnade ingen af dem som hadeväg genom Spanien en mänsklig gestalt i drifvan under skomakare Lindqvists gafvel-fönster.

En man knäböjde där och sökte fåfängt skilja en bädd ur mörkret därinne. Gus-tafva och Ardi! mumlade han, men vinden tog de svaga ljuden och bar bort dem i natten. Ardi och Gustafva!

Det är ingen som vet hvad Gustafva drömde den natten, men visst är att hon hvarken sofvande eller vakande kunnat ana sig till det som skedde där utanför hennes fönster. Att tattarpojken fått en sådan stor kärlek till henne, det kunde ingen lefvande varelse i Räfsbacka gissa sig till än så länge. Men honom själf brände det så, att han snyftande pressade sitt heta ansikte mot drifvan, medan den stora fula munnen fortfor att stamma virriga ord.

Snön fortsatte att falla, att täcka, att gömma. Ardi Westerback låg stilla som om han velat låta jordfästa sig här ihennes närhet. Han lyfte bara hufvudet då och då och andades djupt.

Och snön föll.När Gustafva på nyårsmorgonen gick ut i det bleka solglindret, hade hon i tankarna det gamla ordet som säger att man noga skall ge akt på den första människa man möter på det nya året, för det kan ha sin betydelse i ett som annat. Och det är inte utan att hon i all stillhet kommit på den tanken att göra sig något låddas-ärende oppåt Nissas till, för det är ju ingen skam att försöka hjälpa ödet det lilla man kan.

Om det nu bar sig så att hon mötte Viktor, då kunde det kanske betyda så mycket som att han inte helt och hållet glömt bort sin mening den där dagen på rågåkern. Annars såg det nästan så ut —aldrig hade han senare talt annorlunda till henne än till många andra.

Inte hade han ju lofvat henne någonting då på lillåkern, inte ens frågat. Men visst hade hon tänkt sig att det betydde allvar i alla fall, för Viktor var inte den som brukade schåsa och skoja med flickor när det föll sig lägligt. Och när ingenting hördes af, när det inte tycktes arta sig till någonting mera, då blef hon ju nog både förvånad och illtyckt. Sörjde gjorde hon också till en tid, dock icke värre än att det gick om.

Kanske hade Viktor ångrat sig. Han visste ju på pricken hur det stod till med världsliga ägodelarna hos Lindqvistens: en kista med kläder var allt hvad Gustafva nånsin kunde tänkas föra med sig i boet. Och han själf gick som olönad dräng på broderns hemman — det var inte vidare häft det heller. Hvem kunde noga taget

förtänka honom om han blef lite betänksam och sköt giftermålsfunderingarna åt sidan.Men under helgen hade ett rykte kommit sättande på allmänna skvallervägen bland många andra, och det ryktet berättade för Gustafva att Viktor på vårsidan tänkte söka sig till sågen i stan. Det hade kommit sådan märklig fart i sågningen nu på de sista åren och där betaltes goda arbetslöner — för att inte tala om hvad det gafs för nattarbetet om sommaren vid lastningen på de stora utrikarna, som hade så brådtom för att slippa liggedagar.

Och om Viktor nu fick plats på sågen och började förtjäna reda pengar att sticka i egen ficka, då kunde det ju hända att den här saken tog en annan vändning, den saken som Gustafva inte kunde låta bli att tänka på för jämnan. Och därför gick hon nu på nyårsmorgonen med ganska glada tankar i den knastrande skaren, som nattkylan slagit till ett brohvalf öfver all den myckna lössnön.

Ingen människa syntes till i tåget just nu; det var redan en stor tur. Visst fannshär hopp att Viktor skulle bli den första.

Men just när Gustafva kom fram till den gamla rönnen som stod där så svart och spärrade ut sina nakna grenar, steg en karl fram och ställde sig midt i hennes väg. Han hade stått på lur bakom stammen, det var tydligt nog, och den som gjorde henne den här förtreten var ingen annan än Ardi Westerback. Fy döden! brast hon ut, så förargad hade hon blif-vit — och lite skrämd till på köpet, på ljusa morgonkulan.

Men Ardi Westerback han bara strålade.

— Du ska veta att du är den första flickan jag ser på nya året.

— Såå. Då knep du väl fast ögona för eran deja, hvad jag kan förstå.

— Kanske det, sade Ardi Westerback. Han stod där och blinkade och grinade af förtjusning.

— Nå, om jag nu också är den första, hvad sen?

4 — Rönnbruden.— Det kan vara en mening med det, mera säger jag inte.

— Mening sa du. Hvad mening har du rätt med att gömma dig så där och skrämma folk på byavägen, din otäcking. Laga dig hem till ert, här har du ingenting att beställa.

— Jag står bra här, sade drängen tvärsäkert. — Och om du vill höra på ett godt råd, så ska du inte komma och bruka fula ord mot den som du ska ha till brudgum innan det här året är för mycket gammalt.

Nu måste Gustafva riktigt skratta.

— Det var en fin och vacker brudgum du bestämmer åt mig. Och en stor gård har han välan också, med både kräk och hus och allt som ska vara. Den står väl bara och väntar på herrskapet.

Ardi Westerback skrattade också, men på ett annat sätt.

— Sådan som jag här står, utan gårdar och finheter, ska jag bli din brudgum.Det nyttar till ingenting att du spärrar emot, för det som ska ske det sker. Därför är det bäst att de där hemma börjar tänka på hur de ska rusta ut dig med birång och kista och kläder. Du kan hälsa dem från mig och säga det.

Det var någonting förtroligt och befallande på samma gång i hans ton, och det tog skämtlusten från Gustafva.

— Står du och yrar i nattmössan eller är du full så här tidigt? Akta att du inte får lite utaf Jofsens pamp till frukosten, sånt har man hört förr därifrån ert.

— Jofsen! sade drängen föraktfullt. — Jofsen är rädd för mig, och det är alla andra byssare med. För jag ska säga dig att jag har en stor makt, så fattig och uslig som jag ser ut.

— Jaså, du tror att alla här i byn är rädda för dig? Då ska jag säga dig en sak så viss som två, att jag är inte mera rädd för dig än som för våran gamla tupp, och förrän jag tar dig till brudgum så tarjag den här rönnen och tackar till. Du borde skämmas att stå här och säga skamlösheter åt en hygglig flicka som aldrig har gjort något illa åt dig.

När hon nu sjungit ut, ville hon gå vidare oppför tåget, men då hon såg att Ardi Westerback inte ämnade låta henne gå ensam, vände hon om och gick in i stugan.

Där såg de ju strax att det var någonting som förargade henne och ville höra om orsaken. Men hur det nu var så skämdes Gustafva att berätta sanna förloppet, och så fick de ingenting veta.

En stund senare, när Gustafva råkade titta ut genom fönstret, gick Viktor förbi i tåget; så att han blef i alla fall den andra.I dessa dagar befann sig mäster Lindqvist vid ännu bättre humör än vanligt. Han hade nämligen med hustru och barn blifvit bjuden på bröllop till Öfre Grindas.

Den yngsta Grindasdottem skulle giftas med Jofsens äldsta pojke och bröllopet var bestämdt till Tjugondag Knut. Det hördes redan ett och annat om de storartade förberedelserna; och det var ju klart att här skulle bli någonting riktigt extra när den sista Grindasflickan gick från sitt rika hem till en annan förmögen gård. Där Lindqvist under väntetiden satt och pliggade och sömmade, tänkte han så starkt på den kommande välfägnaden att snålvattnet löste sig i munnen; för hanvar nog egentligen en stor läckergom efter ringa råd och lägenhet.

Och inte var han ensam om sådana välbehagliga funderingar. 1 hela Räfsbacka talades det dessa dagar om föga annat än det väntande kalaset. Anledning fanns så mycket mer som alla bättre byssare var bjudna. Dessutom väntades gäster från kyrkbyn och fina släktingar från Helsingfors.

Bland de objudna gick skallet gällt, men Grindas var karl med rygg som tålte värre slängar.

Så kom då den stora dagen då Grindas-Jenny lästes ihop med Jofsens Alfred framför prostens hängande mage. Med knäna borrade i hvar sin scharlakansröda sidenkudde erforo de att de nu voro ett kött samt att han var hennes hufvud.

Ett dåligt hufvud ville kyrkan här sätta på det sammanfogade köttet, så präktig karl Jofs-Alfred i öfrigt må ha varit. Menman behöfde bara se skuggan af Jennys lilla bestämda näsa för att finna rätta pek-stickan för detta nya hem.

Middagen efteråt rättfärdigade alla mäster Lindqvists förhoppningar. Aldrig förr hade han sett så mycket god mat på ett ställe. 'När måltidens tredje timme bröt in, nekade hans mage att mottaga mer. Och fasa, just i den stunden bars där in karotter med fyrahundra köttbullar så stora som hönsägg.

Konfekt fanns där med tryckta verser och riktigt vin att skåla med, bästa spanska från Markelins.

Till slut blef där då naturligtvis dans.

Salen på Grindas var af den storleken, att Öfversten och Riddaren Toll, som re-siderat här i början af ryska tiden, i sin galenskaps högsta flor brukat skjuta till måls med karbin här inne och rida rundt på sin vilda hingst. Men nu, när alla gästerna satte sig i rörelse och böljade omkring, blef där genast en faslig träng-sel. Fyrkant fick man dansa i tre omgångar, efter ålder och anseende. På det viset gick det ju helt bra. Ingen af de ringare trängde sig oombedd fram, tvärtom måste det trugas och konstas i oändlighet, för hvar och en var mån om att visa sig veta sin plats och sin tur.

Utom en. Ardi Westerback, han som utan att egentligen vara bjuden fått följa med på yttersta kattskinnsnåder bara därför att han råkade tjäna dräng på brudgummens gård, han tycktes ingen aning äga om hvad skickligt och anständigt var. Det är svårt att säga om det kom sig af det spanska vinet eller om han helt enkelt blifvit omtöcknad af den rikliga, kraftiga födan, som ju var hans mage främmande på grund af matordningen hos Jofs. Alltnog; han trängde sig fram öfverallt där ärevördigt folk stod skockadt, trampade liktornar och högg armarna i blommiga sidenlif. Han fick varningar och snäsor, men det bekom honom inte för enstyfver, han skrattade högt till svar och strök opp sin långa svarta lugg. I det rika ljuset från många talgdankar och två stora nymodens petroleumlampor glänste hans manke i blått som orrens bröstfjädrar. Och så fort han i dammet och vimlet fick syn på Gustafva, sköt det gnistor ur hans ögon som när stålet råkar flintan.

Det märktes tydligt att han gärna ville dansa med henne men inte riktigt vågade sig fram. I stället lagade han så

att han ständigt kom att sitta eller stå helt nära henne. Hur Gustafva än flyttade sig från den ena ändan af salen till den andra, alltid dök han opp någonstans i närheten och sköljde hennes gastalt från topp till tå med sina heta blickar. Och snart hade modet vuxit hos honom så att han gick fram och tog hennes hand för att dra henne in bland de dansande.

Nu var ju Gustafva allt fortfarande ganska ond på honom för det där på nyårsmorgonen, och inte hade hon blivit vän-ligare stämd af hans blängande här på bröllopet. Men för de många främmande människornas skull föll det sig ändå svårt att säga nej till den här dansen; det kunde lätt bli bråk utaf, så som Ardi Westerback nu tydligen var upplagd. Han fick alltså sin polka, men ansiktet med den tätt ihopknipna munnen höll Gustafva envist vändt så mycket som möjligt från honom för att inte behöfva se honom för sina ögon.

Nästa dans kom han igen, den här gången storskrattande och krumbuktande som en tupp i trampantagen. Nu tvekade Gustafva flere långa ögonblick innan hon följde honom. Och mycket riktigt, strax fick hon ångra sin beskedlighet, för Ardi Westerback gjorde såna fåniga kast med hufvudet och sprätte med armar och ben så att det brast löst ett ihärdigt fnissande och tasslande salen rundt. Gustafva blef både röd och ond. Att han skämde ut sig själf inför utsocknesbor och hufvud-stadsgäster var illa nog, men dessutomtyckte hon att en del af skammen liksom blef sittande på henne, också efter det hon fått dansen afbruten och blifvit honom kvitt. Och det var illa, mycket illa, för en fattig flicka måste mer än andra vara rädd om sig och sitt.

När han tredje gången sökte opp henne, sade hon tvärt nej och drog sin hand ur hans som ur en nässelhög. Jag dansar aldrig mera med dig, sade hon för yttermera tydlighets skull.

Men Ardi Westerback ville inte ge tapt så lätt. Han kom närmare och försökte ta henne om lifvet.

— Rör du mig så slår jag dig på örat! utbrast Gustafva, och hennes röst darrade, för det var många som hade sina ögon på dem just nu.

Drängen blef stående på platsen utan att röra hand eller fot; han skrattade inte nu. Det for någonting hastigt genom hans öga — man kunde vänta en galenskap. Gustafva drog sig några steg baklänges.Dock blef där ingenting af. Ardi Westerback svängde plötsligt om på klacken, bröt sig väg genom trängseln och gick raka vägen ut genom dörren, ut i månskenet och snön.

Kölden rasade fritt härute, slog en silf-verring kring månen, satte sprängskott i knutarna och förbytte människors och hästars andedräkt i en drifvande rök. Hela gården, hela byn, alla de många husen för mänskor och djur och deras samlade föda tycktes skälfva under en fruktansvärd pressning, en osynlig tyngd som tryckte dem närmare hvarann och närmare jorden.

På fönsterrutorna i salsflygeln rankade sig isblommorna så tätt slingrade om hvarann att man bara kunde varsna mörka skuggor som rörde sig därinnanför. Men fiolhvinet och klarinettlåten läckte ut genom alla springor och rann bort i isrymdens frostiga stillhet.

Allt som oftast kom där någon ut på trappan, karlar som torkade svetten fråndet rinnande ansiktet och slukade iskall luft i sina dammtorra strupar. Ibland stack en flicka ut näsan genom dörren, men genast försvann hon igen med ett litet skrik om den rysliga kylan.

Ardi Westerback gitte inte en gång vända på hufvudet för dessa främmande, fientliga människor. Långsamt skred han fram i den jämrande snön, tvärs öfver mangården, ända till portstolparna. Stödd mot den aflyfta grinden blef han stående och såg sig omkring.

Här hvälfde sig stjärnkupan fritt öfver hans bara hufvud, de vinterdöda lindarnas torra skelett kunde ingenting dölja för hans forskande öga.

Uppåt såg han, ut i rymden med de skälfvande stjärnorna och fullmånens prunkande silfverros. Han följde planeternas inbördes linjer, sökte, läste, fann. Stundom trängde några halft artikulerade ljud öfver hans läppar. Hans ansikte speglade ömsom fruktan och vild glädje.Segerleendet satt kvar i munvinklarna när han kom in till de dansande igen.

Han såg hvarken till höger eller vänster, rakt fram till Gustafva tågade han med en högtidlig gång, som en brudgum går mot altaret när församlingens ögon bränner i hans rygg.

En stor ångest kom öfver Gustafva, hon anade strax att han ville henne något ondt. Hastigt reste hon sig för att skynda bort till föräldrarna, men med ett språng hade Ardi Westerback kastat sig i hennes väg så att hon hamnade rakt i hans famn. De långa, magra armarna naglade henne fast mot hans bröst, hans darrande knän tref-vade mellan hennes och hans stora giriga mun sökte hennes kinder och läppar. Det låg i denna våldsamma omfamning en sådan okysk skamlöshet att de häpna åskådarna stodo där bundna i sina tidigare åtbörder.

Efteråt fick Gustafva veta att hon skrikit, gällt som en kvinna i barnsnöd. Nu,medan det skamliga skedde, blef det svart för henne, syn och hörsel hörde opp att göra tjänst. Till en början visste hon inte ens hur det kom sig att det vidriga greppet så plötsligt slappades och den heta andedräkten upphörde att sudla hennes ansikte. Sen fick hon ju också den saken utredd.

Det var Viktor Sunds som sprungit fram och pröfvat sina fingrars kraft på Ardi Westerbacks nacksenor — en press som kunnat kväsa stadigare karlar än den skrangliga Svarta Katten. Det greppet lossnade inte heller förrän ute på trappan; där utbyttes det mot en ordentlig knäknuff i ryggtrakten, som skulle tjäna till att ge Ardi Westerback den nödiga hastigheten på hemfärden.

Nu var den fräcke alltså borta, men hvad hjälpte det Gustafva när skammen satt kvar och uppståndelsen aldrig ville lägga sig.Värst var det med dem som inte råkat få se uppträdet på nära håll. De kom fram och frågade och gissade, och där blef ett evigt beskrifvande och förklarande. Och det vanliga var, att den som fått besked brast ut i skratt.

Gustafva hörde sannerligen inte till dem som i onödan värmer badvatten åt råttorna, men den här gången kunde det inte förhjälpas. Tårarna måste fram.

Visst fanns där ju sådana som försökte trösta henne med vänligt tilltal eller bjöd till att slå bort alltihop med skämt. Men just när hon höll på att lugna sig och torkade ögonen för att göra det svåra försöket att se opp på alla de många stimmande människorna — just då hör hon en hvass röst som förkunnar:

— Det kan ju ett barn förstå att de har haft någonting mellan sig. Med sån fart och vana som det gick.

Det var fru Håkansson som talat. Den fina, rika fru Håkansson från Helsingfors,brudens moster och af alla gäster den mest ärade. Hon bar en stor rund guld-brosch under sin svampiga haka, och på fotterna hade hon splitternya blå tygkängor med spetsig nos.

Gustafva reste sig med ett. Tårarna torkade af sig själfva, hon var alldeles lugn. Men nu visste hon också att här kunde hon inte stanna.

Hon fick föräldrarna med sig ut i farstun; Engla Maria följde dessutom oombedd.

— Jag måste gå hem nu, sade hon saktmodigt och bestämdt på samma gång. — Men ingen behöfver följa mig, jag lägger nyckeln under mattan.

Modern såg ju strax att det här var sådant allvar som man inte pratar bort. Dock bad hon Gustafva betänka sig riktigt noga. Ett sådant här bröllop firades kanske hvart femtonde år i Räfsbacka; dansen skulle säkert pågå i flere timmar än, och det kunde vankas mycket godt ibåde fast och flytande. Men då Gustafva förblef obeveklig, förklarade hon sig ämna gå med, och i det fallet visade hon sig lika envis som flickan med sitt.

Hvad Herbert Woldemar Lindqvist beträffar, så måste det här komma i dagen att mäster var en smula glad och slog ifrån sig tanken på hemfärd ungefär som man gör med en näsvis fluga.

Innan saken ännu var riktigt utredd kom Viktor Sunds ut i farstun. Han tycktes ha räknat ut hvad deras försvinnande innebar, för han vände sig strax till Gustafva med såna här ord:

— Ska du låta en skamlös människa förstöra hela fröjden för dig?

— Hvilkendera menar du? gaf Gustafva till svar.

— Jaså, sade Viktor allvarligt, jag trodde att du inte hade hört det. Men hvarför ska du bry dig om ett sånt där stadsfrun-timmer som pratar i nattmössan, här känner vi ju dig allesamman och vet hvadslags karl Ardi Westerback är. Tänk inte alls på den där fläskiga frun, inte behöf-ver du dansa med henne så länge som jag är här och de andra bypojkarna.

Men Gustafva drog inte ens på munnen.

— Hon är brudens moster som de har skrifvit så förskräckligt efter till Helsingfors, och när hon nu är här så lär hon inte gå sin väg. Utan det blir jag som går, och det med samma.

Mäster Lindqvist var förtjust öfver Viktors lilla skämt och försökte späda på med egna påhitt, han hade det så bra in i varma själen och ville inte se några sorgsna ansikten omkring sig, minst då sina närmastes. Men slutet på allt prat och rådplägande blef i alla fall att modern och Gustafva gick.

Vägar och fält låg i öde hvithet. Borta vid den frusna Grindaskällan tecknade sig svängeln som en jättebössa att fälla stjärnor med. På sådant villebråd var ju ingen brist denna hvita glimmande natt.Mor och dotter hade inte hunnit många steg då en karl kom springande efter dem i tåget.

— Det är bara jag, ropade Viktor Sunds, jag tänkte följa er genom byn, fall att Jofsdrängen råkar stryka omkring här. Man vet ju aldrig hvad en sån där vettvilling kan hitta på.

Visst försäkrade Gustafva att det inte behöfdes, men inom sig blef hon varm af glädje och tacksamhet. Där hon nu gick vid moderns sida måste hon ibland titta lite på honom under ylleduken. Rymden gaf ju rikligt af sitt ljus och hjälpte henne vackert att följa dragen. Nu såg hon det: han var sig ju alldeles lik, han hade inte förändrats alls sen den där dagen på åkern.

I vägskälet under rönnen stannade Viktor.

— Farleden tycks vara klar, sade han, så nu ska jag gå på mina vägar. Godnatt.

— Godnatt, sade de båda kvinnorna.— Och tack! lade Gustafva till, hon vände sig halft och såg efter honom.

Nu går han tillbaka till dansen, tänkte hon, där är ju ännu så mycket att få. Flickorna väntar visst också, alla de rika och vackra flickorna.

Men hvad var det? Han vände ju inte om, han fortsatte uppåt tåget på andra sidan rönnen.

— Viktor, sade Gustafva, och blodet steg och sjönk hastigare med hvart andetag. — Ska du inte gå tillbaka till Grindas? Där dansar de länge än och det kommer att vankas mycket finheter.

Han stannade strax och vände långsamt ansiktet mot henne.

— Nej, svarade han, jag har ingenting där att göra nu längre.

— Men de kan börja fråga efter dig, och då är det ju illa.

— Jag tror inte att någon frågar, för jag bad adjö innansom jag gick.

Modern var redan inne i farstun, snarthörde de henne vrida om nyckeln i låset och dörren gå opp med sin vanliga suck. De båda unga blef stående på hvar sin väg, de sökte hvarandras ögon.

Mycket borde Gustafva ha sagt, det förstod hon ju nog. Tackat honom, bedt honom trots allt gå tillbaka till dansen och det rika gästabudet. Men ingenting fick hon fram. Hon stod bara där och tänkte på att hon inte kommit sig för att ge honom handen till afsked. Inte ens det.

— Gustafva, sade Viktor lågt, i vår får jag plats på sågen.

Inte heller nu blef det till ord för henne. Ty här uppe i snövärlden är lyckan ordlös.

Det knastrade till i en af rönnens stelfrusna grenar, den svarta knotan öfver hennes hufvud sträckte på sig och

strödde ut ett regn af gnistrande rimfrostkorn.Gustafva kände dem snudda vid sitt ansikte, de fastnade i ögonfransarna och runno smälta till tårar utför hennes varma kind.På våren kan man ju aldrig lita, den kan komma med nattfrost och majsnö när man anar det minst. Men när rönnen vid korsvägen dokade sig i hvitt och i vindstilla kvällar sände ut sin starka, kallande doft — då visste Gustafva att vackertiden och den sköna värman var kommen på sitt korta besök.

Oftare än förr satt hon i solgången där nere på bänken under rönnen, sen dagens sysslor fått sitt af arbete och omsorg. De prasslande bladens lågmälta tal, surret från de kretsande humlorna och den starka, söta lukten från blommen omhvärfde henne och söfde henne halft, så att drömmar steg opp och höll henne sällskap medanhon väntade på Viktor som kom från sitt arbete.

Det var ingen hemlighet mera att de två väntade på hvarann. Öppen trolof-ning hade väl ännu inte skett dem emellan, men saken var omtalad i de båda hemmen och af alla parter till fullo gillad. Meningen var att de skulle gifta sig. på hösten, om de goda arbetslönerna fortfor så att det blef råd till anständig bosättning.

Viktor arbetade på sågen sedan ett par månader tillbaka, och han trifdes bra med den sysslan.

Ett stort uppsving hade på sista tiden börjat visa sig i trävaruhandeln hela landet öfver. De engelska och belgiska gruf-vorna liksom också bergverken i Spanien hade på allvar öppnat sina käftar för Finlands orörda skogar, och deras hunger stod knappt till att mätta. Längs alla vattenstråtar dånade yxornas slag, ändlösa flottar simmade öfver inlandets fjärdar; forsarna gnagde sönder dem ochspottade bitarna ifrån sig med raseri, men nere i lugnvattnet samlades de åter och fortsatte majestätiskt färden ut på det blanka hafvet.

Vid hafskanten växte såg vid såg, och de gamla som i århundraden gjort husbehofs-tjänst fick ramarna flerdubblade. Ett stänk af världens mäktiga guldflod nådde hit upp, förmögenheter hopades som genom trolleri i många spruckna, såriga stockjun-karnäfvar.

Också Räfsbacka fick sin känning af denna nya Golfström.

Icke så att fatta som om någon där hade kommit sig till plötslig rikedom. Men sedan sågen blifvit ombyggd och förstorad, yppade sig här alldeles nya möjligheter till förvärf och högre arbetslöner än hvad man dessförinnan känt till i denna stilla afkrok. De unga karlarna, som förr sökt sin utkomst på sjön eller i städerna, stannade hemma nu. Hvad ändring det gjorde i hela byns lif, det såg man kan-ske tydligast om kvällarna vid gunga och danslafve. På kavaljerer var numera aldrig brist, och det var inga sjömansspili-vinkar som bara sökte flyktiga nöjen, utan stadigt folk som både ville och kunde tänka på giftermål.

Att Viktor och Gustafva inom en så nära framtid hoppades få höra prästen läsa sitt hållbara ord öfver dem, det var nog inte enbart Viktors och sågens förtjänst. Nej, säkert hade de fått vänta bra länge på eget tak öfver hufvudet om inte Viktors bror af sin godhet skänkt dem en gammal stuga som sedan länge stod obebodd på Nissas' mark. Det var ett boningshus af den vanliga sorten med stuga och kammare. Litet ruckligt hade det ju blifvit under de många åren då det utan människors bistånd fått kämpa mot alla himmelens väder, och inte hade det heller blifvit bättre af att begagnas som upplagsplats för allehanda fasta och flytande varor, hvilket understundom skett.Men när nu Nissas för giftermålets skull skänkte det åt Viktor, riktigt till eges, så var det dock ostridigt en värdefull gåfva.

På lediga stunder sysslade Viktor flitigt med repareringsarbeten för att sätta kojan i stånd igen. Han vär en händig karl som förstod att föra både murslefven och glasmästardiamanten. Möbler köpte han billigt på auktioner eller vid andra tillfällen där bohag kunde fås för skäligt pris. Långsamt men säkert skred arbetet framåt; spånhyfveln hade ren gjort sitt, så att med litet hjälp vid taktäckningen borde det nya hemmet kunna bli klart till hösten.

1 skomakargården satt man inte heller med armarna i kors, nu mindre än nånsin. Alla väfvar som sattes opp gällde Gustafvas utstyrsel. Rik och öfverdådig kunde den ju inte bli, men det hade föräldrarna lofvat sig själfva och henne: att hon aldrig skulle behöfva skämmas för hvad hon förde med sig i boet. På la-kan och dukar skulle man dock kunna se att hon var kommen utaf folk och inte från landsvägen.

Denna tid af väntan och förberedelse blef för Gustafva till lifvets stora helgdag. Hon var lycklig och lugn. Högre har ingen annan nått med än så mycken jäktan.

Så lycklig var hon och så lugn, att hon endast för stunden oroades af de dunkla hotelser Ardi Westerback på omvägar lät komma till hennes öron. Själf vågade han inte mera söka närma sig henne ens med ord — utom en enda gång, de möttes händelsevis i tåget. En skum kväll med tunga moln, hon kände igen honom först när han strök förbi henne.

— Jag varnar dig, Gustafva, sade han ' då mycket hastigt och lågmält, liksom skygg för vittnen. — Sluta opp att tänka på Viktor, för med honom blir du ändå aldrig gift. Du ska få betänka dig ännu en liten tid, så länge de ljusa nätternastår på; men sen ska det också vara slut. Kom ihåg att jag varnar dig!

Sluta opp att tänka på Viktor! Hvarför sade han inte lika gärna: Sluta opp att äta, att dricka, att sofva. Sluta opp att andas, att se solens ljus!Johannedagsmorgonen stod Viktor under rönnen och väntade på Gustafva. Han hade söndagskläderna på, och blankskinns-skärmen på hans nya mössa speglade solen i en liten gnistrande prick som sköt täta blixtskott åt alla sidor hvar gång han rörde på hufvudet. För att fördrifva tiden skar han af ett lämpligt rotskott och gjorde det till en vacker spatserkäpp. Barken fick sitta kvar i en smal spiral, och i handtaget gröpte han ut sina bok-stäfver.

Han ämnade nog sätta ut punkten efter S, för han var en ordentlig karl också i det lilla, men nu blef där ingen tid tilldet. Gustafvas hvita klänning lyste ren mot mangårdens saftiga penninggräs.

Så här vackert utstyrda drog de nu genom byn, och deras blotta uppsyn var en trolofningskungörelse så god och pålitlig som någon annan. De tog liksom mera sol och ljus öfver sig än andra där de gick fram med raka ryggar, lyssnande till det förnämliga knarret från sina splittnya kängor.

Nordströmskan koxade fram ur fähusdörren just då de svängde där förbi.

— I all min dar, sade hon med sin lena röst, — ni går ju åt orätt håll. Ska ni inte till prosten i kyrkbyn och ta ut lysning.

Viktor skrattade litet, men han tyckte nog inte så illa om Nordströmskan den här gången som vanligt.

— Nej, svarade han, vi ska till stan, där är ju fest i ruinerna i dag.

— Jaså, jaså, ni ska fira Döparens dag med ogudaktigt marknadsgyckel. Där lärju ska finnas både skjutbana och förgyllda slänggungor och pepparkaksstånd och vax-bilder af alla stora mördare. Ja ja, hvar och en söker sitt, och maken går till broken. Lycka på resan.

Gustafva tyckte illa vara, men när de väl kommit förbi sade Viktor helt stillsamt:

— Det än nu den etternosens fröjd att fördärfva glädjen för andra. Människorna är ju så olika.

— Inte har jag tänkt lägga det på sinnet, svarade Gustafva, och så var hon glad igen.

Men det var bestämdt att de skulle få ett dåligt möte till på den här vägen.

Oppe i Krissibacken kom Smissgumman emot dem. Halfnaken och rykande full strök käringen fram med smutshvita hårtestar flygande kring det lortiga hufvudet. Hon kisade skeft på de unga människorna, så ställde hon sig i deras väg och sjöng med rosslande kråkstämma:Öster och väster och söder och norr,

Kyss mig i baken så får du en knorr!

Så neg hon djupt, men knappt hade de gamla knastrande knäna rätat på sig igen, förrän hon hastigt vände sig om och lyfte opp kjolslamsorna så högt hon kunde. Med ett skrockande skratt raglade hon vidare utför backen.

Gustafva hade tagit Viktors hand, hen-hes hjärta dunkade tungt af ångest.

— Det var mig en satkäring, sade Viktor storskrattande.

Men Gustaf vas röst darrade märkbart:

— Jag blir rädd för hela dan hvar gång jag möter henne. Att hon inte får dö, hon är ju äldre än någon annan i hela socknen. Men hon har väl gjort så mycket synd att hon inte kan få ro att gå i grafven.

Viktor skrattade bara.

— Tror du nu riktigt på hennes trolldom och signerier?

— Ja, svarade Gustafva allvarsamt, —visst tror jag på onda människors makt att binda och skada.

— Men du är ju barnslig, bröt Viktor af. — Ska du gå här och sörja och se spöken just nu när vi borde hålla riktigt roligt.

Och när det nu bar af nerförbacke och saltsjön blänkte fram bakom stadens röda tak och bladtränas fylliga gröna kronor, och när vinden kom spelande frisk genom den glesa, rena furuskogen — då måste ju all hennes häftiga ängslan blåsa bort och skingras som en dunst i solflödet.

Snart var de nere i staden, men de hade ännu att vandra igenom den från ena ändan till den andra.

Den nya tiden hade kommit med frisk växtkraft till det stilla nästet. Brandtomterna från den hemska eldsvådan krigssom-maren 1855 var samtliga bebyggda på nytt. Där den gamla träkyrkan dignat ner, besegrad i vild brottning med lågorna,reste sig nu en ny och större, riktigt af röda tegel och med hög, svart spira. Handel och köpenskap florerade snarare bättre än förr.

Ur flere hus kom där helgdagsklädda människor, de sträfvade också mot samma mål därute i bastionernas ruinkrans. De flockade sig i större och mindre skaror, alla kände de ju hvarann, och under allsköns munterhet tågade skarorna fram på Stora gatan som löper mellan åsen och viken och tänjer sig så omåttligt på längden. Alldeles som staden själf, hvars ryggrad den gatan är.

Gustafva och Viktor gick ju för sig själfva, men de värmdes af hvarandras närhet. Kanske också af de glada midsom-marmejorna kring farstugor och trappor, och af de muntra skarorna som stimmade omkring dem.

Redan på afstånd, där den lilla forsen sprutade sitt sinande vatten öfver bottenstenarna under träbron, kunde de uppfångaliflig musik af bleckinstrument, pingel af små klockor, hurrarop och trumhvirflar, och de eggande ljuden växte i styrka för hvart steg de tog mot ruinerna.

Den runda platsen mellan kasematterna var svart af folk. Här och hvar stod tält uppslagna, de gömde på lustbarheter af många slag, allt hvad Nordströmskan räknat opp och mera därtill. Doften af kaffe och färskt bröd stack retande i näsan.

Det var för resten inte alls nödigt att genast kasta sig öfver sevärdheter som kostade pengar, man kunde länge nog ha sin fröjd bara af det att gå omkring och titta på alla de märkliga eller lustiga människorna här.

Som nu borgmästaren till exempel; han stod omgifven af sin familj och kastade öfverhetliga blickar omkring sig och sökte anledning till ingripande med den viga tungan på ständigt halfspänn. Eller rektor Laurin som ställt sig bräckombena med näsan mot skyn och äldsta dotter-sonen vid handen. Omkring honom tassade en bleklagd, ängslig kvinna på några och trettio år. Dock var det icke den fruktansvärde mannens dotter, som man lätt kunnat tro, men väl hans tredje hustru. Han var ju en väldig köttets man, den mäktige rektor Laurin. Visst höll han sig strängt inom den äkta sängens råmärken, men så hade ju också den på-passliga barnsängsfebern i god tid ryckt bort hans tvenne första hustrur, innan de hunnit bli alltför gamla. Han själf tycktes trots sina många åldersår svämma öf-ver af lifskraft, som om han tappat de tre kvinnornas friska röda blod i sina egna vissnande ådror.

Handelsman Markelin gick förbi med händerna fulla af pumpernicklar, och en gredelin pappersdrake hängde öfver hans axel. Han hälsade vänligt på Gustafva och Viktor, hans trogna kunder liksom för resten hela Räfsbacka. Han var rikare nu, herr Markelin, än nånsin före branden.och det påstods att han ägde många ax både i banken och i nya sågbolaget, såna där pappersax som begagnas i affärder.

Förgäfves spanade Gustafva efter en annan bekant, gamla magister Carstenius. Han fanns inte där, nej, ty uppe i vindskupan hos gumman Tilas låg magistern blek och lyssnade till det ebbande blodets enformiga sång i

trumhinnorna och till dödsurets knäppning i väggen. Han var märkt till snar fällning af den store af-verkaren som ingen undgår, det vare sig så ett mastträd eller en skrumpen martall.

När Gustafva sett sig mätt på folket började hon dra Viktor med sig från tält till tält. Allt ville hon se, allt ville hon pröfva, utom det förstås som var alldeles för dyrt.

I den höga slänggungans förgyllda båt satt de hand i hand och såg i hastiga glimtar ut öfver trän och hus och längs vattengatan ända bort till fästningen, somskullade i svagt dis därute mot hafvet. I ett stånd drack de kaffe, både tre och fyra koppar; det vill säga, kaffe fanns det inte stort af i den bruna soppan, men det smakte underbart godt i alla fall. Vid skjutbanan hedrade sig Viktor så att han fick flere blanka medaljer i belöning. Skott på skott tog prick, han fick den sittande haren att slå en hvirfvel på sin trumma, göken i trädgrenen ropade sitt kucku på hans bössas bud, och öfverst i högra hörnet, där ett vackert landskap med höga berg och en grön sjö var måladt på väf, fick han en präktig kudda att skaka sin pingla.

Tältet med vaxbilderna sparade de till sist, ända tills det började lida mot hem-gångstiden. Af spridda samtal på planen hade de snappat opp ett och annat om alla de vackra eller gräsliga saker som visades därinne, om kejsarporträtt och byster af världens rysligaste mördare, om Den skäggiga kvinnan och Askans brud med svartnade blixtförgreningar öfver helakroppen, och Den döende grenadjären som det bubblade blod ur bröstet på. Det var med stor förväntan och en viss hjärtklappning som Gustafva följde Viktor in i förrummet där de sålde biljetter.

Men det var inte meningen att Gustafva denna dag skulle få se det hemlighetsfulla tältets skatter. En enda af dem fick hon sikte på och det blef henne mer än nog.

Ute i förrummet, midt emot ingången, hade de ställt en väldig grupp som hvem som helst alltså fick se utan betalning. „Gorillan från ön Gabos“ stod där att läsa på ett plakat på sockeln. Det var en fruktansvärd bild.

En jättelik svartraggig gorilla hade röf-vat en hvit kvinna, han höll henne lystet pressad mot sitt bröst med de förfärliga långa armarna. Ett urverk någonstans ' inne i gruppen kom kvinnans blottade bröst att häfva sig högt af fasa, och gorillans glänsande ögon rullade långsamt afoch an med ett ohyggligt uttryck i de svarta globerna med blåhvit rand omkring.

Gustafva stirrade och stirrade på odjuret och kvinnan som han höll fast. Hon blef själf så hvit som den röfvade flickan och hennes bröst häfdes och sänktes i takt med vaxfigurens.

— Kom, kom! sade hon hastigt och klamrade hårdt vid Viktors arm. — Jag vill inte gå in, jag vill gå bort härifrån.

Viktor höll just på att begära biljetter, gorillagruppen hade han inte hunnit se närmare på, och nu förstod han alltså ingenting af Gustafvas plötsliga konstande. Skämdes gjorde han också ett ögonblick, för herrn i kassan flinade till och fick med sig ett par af de kringstående.

— Hvad är meningen med det här spe-taklandet? sade han nästan ovänligt. Men Gustafva svarade ingenting, drog honom bara med sig mot dörren.

Men det var inte nog med det här, för i nästa ögonblick gaf hon till ett kort skrik.Där, där stod han ju själf, tattarpojken, gorillan med de lystna ögonen och de långa, förfärliga armarna. Han hade stått rakt bakom dem, ett löje spelade öfver hans ansikte och han stötte fram ett par ord som ingen kunde förstå.

När Viktor fick syn på Ardi Westerback, gjorde han inga frågor mer, utan följde villigt Gustafva mot bastionsporten. Jofs-drängen blef stående på platsen, men han höll blicken oafvändt riktad på de bortdragande.

— Tag vara på de ljusa nätterna, ropade han efter dem, — snart är er tid ute!

Hela den långa vägen hem talade Viktor förståndiga och lugnande ord till Gustafva. Hvad kan han göra oss och hvad är han att frukta? En fnoskig och vanartig pojke är han, men det ska väl inte en förnuftig människa hänga hufvu-det för hvad en sån tar sig till.Och till slut, när de stod under rönnen och hvar skulle gå till sitt, plockade

Viktor fram ur fickan ett gult papper där någonting stod tryckt.

— Se här, sade han, här har du en vacker visa som är tryckt i år, och det enkom för vår räkning tycks det.

Och småskrattande, med mössan vårdslöst i nacken och solen i fullt flöde öf-ver det brunbrända friska ansiktet läste han med sin bästa betoning och med en öfvertygelsens orubbliga fasthet som hos en profeterande psalmist dessa följande ord:

När Björken bär Fikon, Och Granen Melon,

När Tallen bär Krikon, Och Aspen Citron;

När Enträ blir Ekar, Och Eken blir Palm; När Palmträ blir Bökar, Och Böken blir Alm:

När alt hwad omöjligt är, möjligt kan bli Så skal ock wår kärlek sin wansklighet si.Gustafva tog papperet och vek omsorgsfullt ihop det.

— Det vill jag ju så gärna tro, sade hon. — Så gärna som jag lefver — nej, hellre, mycket hellre.

Hon tog hans hand och höll den några ögonblick mellan båda sina. Han förstod det inte, men hon bad till Gud.Om Ardi Westerback var det bara en tanke i byn: Nu ska han väl åtminstone rymma, medan värmen håller i och såna som han har hus i hvar buske och mat i bärskogen. Det fanns knappast en enda som trodde att han ämnade stanna öfver den bråda och arbetsdryga skördetiden, att han frestades af de tunga slagorna på logen, som Jofsen nog fanken brukade kunna hålla rätta takten på.

Men alla spådomar och tvärsäkra förutsägelser bragte den underliga pojken på skam. Visst latades han i arbetet och klankade på den usla maten, visst bestal han sin husbonde på tid och troligtvis annat, mera handgripligt, också. Menrymma — nej. Dag kom och dag gick, rågskylen kom på åkern och ljuset på bordet, men den som stannade var Ardi Westerback.

En dag i augusti, det var en fredag för resten, råkade Jofsen under middagsrasten gå förbi sin ria. I gräset framför gafveln såg han en hopkurad figur som strött omkring sig fnöskbitar, näfverflagor och hyf-velspån. I ena handen höll han ett litet rundt glas, i den andra en nypa fnöske. Han samlade solstrålarna i brännglaset, riktade in dem på fnösket och, mycket riktigt, inom kort steg där opp en lätt rök och strax därpå stod eldfänget i ljus låga.

På den svarta luggen kände Jofsen genast igen Ardi Westerback.

— Anåda dig, pojke, sade han ilsket, — hvad leker du här med elden?

— Det här är ingen lek, svarade pojken och grinade med de maskstungna tänderna. — Jag behöfver den här elden,— Hvad nu då! skrek Jofsen med sin gällaste röst. — Har vi inte eld i spisen så lång dagen är, och blir inte glöden kvar öfver natten?

— Jo visst, jo visst, svarade drängen undvikande.

— Nå, hvad fäktar du då med brännglas och fanstyg, kan du inte ta en sticka ur spisen om du nu nödvändigt ska ha eld?

— Den elden är inte ren, den har tjänat människorna och därför är den smutsig och kraftlös. Det är bara solen som ger ren eld, solen!

Och nu låg det ett djupt allvar bredt öfver Svarta Kattens magra ansikte.

Men Jofsen blef både hjärtängslig och arg. .

— Hvad i tiden menar du med att den ena elden är kraftlös? Du tänker väl inte ställa till någon olycka, ditt sakramentskade urspe? Du hör visst till den sorten som borde vaktas på skärtorsdagsnatten när förbundet ska förnyas.— Det händer det, svarade pojken med en stolt hufvudkastning; han njöt synbart af bondens skräck. — Men, fortfor han litet senare, så mycket kan jag lofva, att det inte ska gå ut öfver er och er gård.

— Ja ja, sade Jofsen, det säger jag dig och lägger därtill, att bränner du ner hus eller annat för mig, så skickar jag

dig gina vägen in i Hins bagarstuga, och där är elden inte något kraftlös, det kan jag lofva dig.

Det läsbara i pojkens ansikte förändrades med ens. Allvaret sopades bort och där tändes en gäckande ljusning djupt inne i ögonen.

Ni— tycks inte vara karl att förstå skämt, sade han. — Det var ju sagdt att vi sku elda opp rian, var det inte det?

— Joo, nog var det ju så.

— Nå, får det inte göras så här då? Om det nu roar mig att skämta lite och leka med det här glaset, som jag råka' hitta i stan härom sistes. Jag har sop-

7 — Rönnbruden.skyffeln med mig, jag bär så vackert in näfvern och tänder riugnen utan att spilla eld, det lofvar jag.

Jofsen muttrade någonting i skägget. I grund och botten kunde han ju ingenting skäligt invända mot drängens förehafvan-den, men han beslöt att hålla ögonen på skaft hela dagen ut.

Nu som alltid höll Jofsen hvad han lofvat sig själf — det var de enda löften han ännu aldrig brutit. Men något märkvärdigt eller farligt kunde han inte med bästa vilja upptäcka i Ardi Westerbacks senare uppträdande den dagen.

Pojken gjorde bara som han sagt, tände klabbarna i riugnen och vaktade noga på att elden inte gick ut. Han låg där på huk och stirrade in i lågorna med en ihärdig allvarsamhet som man eljest högst sällan sett i hans spelande apansikte.

Ännu sent på kvällen, när alla redan lagt sig och Ardi Westerback bland dem, stultade Jofsgubben opp till rian för attförvissa sig om att allt stod rätt till. Det gjorde det, så mycket han med dessa sina jordiska ögon kunde se. Och efter detta ansåg han sig våga njuta natthvilan.

Men klockan half tolf vidpass slank en långlagd skugga ljudlöst utför loftstrap-pan på Jofs och rann bort i tåget som leder till Jofsens ria.

Månen tändes på nytt denna kväll och förmådde blott sprida ett svagt och darrande sken öfver de sofvande markerna. Två hundar i hvar sin ända af byn eggade hvarann till halft raseri med ett hetsigt växelskall, som skar genom den kyligt stilla luften. Envist, meningslöst tycktes det dem af byssarna som ännu inte fått sömn för någon kroppens eller själens plåga; och dock låg det denna gång i vakthundarnas varning ett större mått af berättigande och en djupare innebörd än kanske någonsin förr.

Med den rena elden varligt skyddadmellan sina kupade händer skyndade Ardi Westerback från rian till Smiss' bastu. Af de fyra små fönsterrutorna i bastugafveln var två utslagna och för den skull igenstoppade med gamla trasor, men genom de återstående föll ett svagt sken på rof-landet utanför. Där inne väntade honom Smissgumman efter öfverenskommelse.

Han tog yttre nyckeln ur låset, stängde omsorgsfullt dörren och hängde en tom-säcksslarfva för fönstergluggen. Hvad här med onda makters hjälp skulle föröfvas, det måste till hvarje pris fördöljas för främmande blickar.Gustafva var en af dem som sömnlösa låg och lyssnade till sensommarnattens röster, gräshoppornas eviga korthuggna knirp och hundarnas klagande, varnande, utdragna skall.

Den utfästa betänketiden var gången, de ljusa nätterna förbi, och därmed också resten af hennes förtröstande lugn. En aningsfull oro hade mer och mer fått makt med henne, frätt bort glansen från hennes ögon och pressat leendet från hennes mun. Den styrka och tröst hon så väl behöft, den kunde hon inte få af dem som i blodsband och hjärtelag stod henne närmast i världen, hvarken af föräldrarna eller Viktor, för i deras lätta, ljusa sinnen hade tattarpojkens hotelser aldrig funnitnågon rätt växtkraft. Hon var således ensam med sin fruktan och sin anande sorg, bjöd därför till att förställa sig och synas glad. Men lyckades det henne på dagarna, som stundom skedde, så hämnades nätterna så mycket hårdare.

Denna fredagskväll hade de tillsammans med hennes föräldrar besökt sin stuga; den var så godt som färdig nu i

sitt nya skick och tycktes bara vänta sina boare. Möbler hade där samlats fullt opp med under sommarens lopp, allt hvad unga människor i första hand behöfver för lif-vets nödtorft och stilla trefnad. Af hus-geråd och redskap saknades ännu en del, de sakerna hade de räknat opp och präntat i minnet, det skulle allt skaffas under den kommande månaden så långt medlen förslog. Och till slut hade de då bestämt själfva bröllopsdagen. Första söndagen i oktober, så var Viktors önskan och förslag, och det var ingen som haft något att invända däremot.Men nu, medan augustinatten långsamt skred fram med stjärnbräm där uppe och den svarta mantelfållen släpande på jorden, nu låg hon stilla med vidöppna ögon och kände fruktan stiga opp som aldrig förr. Det tycktes henne med ens som en öfvermodig utmaning att de bestämt dagen och sagt det så tvärsäkert: Det finns inga hinder, då och då skall det ske. Själf hade hon gjort alldeles som de andra; hon hade ju för en stund återfallit i sin forna lyckoförvissning medan hon gick omkring i det nya hemmet, som bara stod där och väntade på att hon skulle komma och ta det i besittning, styra och vårda det med all klokskap och omsorg intill lifvets slut.

Nu var ängslan åter öfver henne. För mycket lycka får ingen i sitt mått, tänkte hon nu som så ofta på sista tiden. Jag har visst haft det alltför bra, det kan väl inte få fortfara länge.

Och inför det dunkla hot hon förnamomkring sig, samlade sig all innerlighetens styrka i hennes känsla kring denna ena önskan: Om olyckan måste komma öfver oss, måtte det då bli jag som får gå bort. Inte han, inte han! Hvad ställer jag opp om det tillstöter honom något ondt?

Långsamt rann natten förbi, en flod med tunga vågor. Ute tystnade hundarnas skall i den bleka dagningen, i stället hördes tuppen bullersamt flaxa ner från sin pinne på fähusvinden och klämma i med ett viktigt galande — ett tecken åt solen att hon fick tillstånd till uppstigning.

Ännu en stund låg Gustafva och lyssnade afundsjukt till syskonens djupa, takt-mässiga andetag; sen steg hon ur bädden och klädde sig helt stilla. Väl tidigt var det ju för morgonmjölkningen, men oron dref henne ut i det fria.

Så försiktigt handterade hon dörrar och lås att ingen vaknade. Det var hon glad för, hon visste ju bättre än någon annanhvad värde man skall tillmäta en timmes stärkande sömn, och det hade de ännu till godo därinne, både gamla och unga.

Att hon inte var den första som kom på fötter i byn, det märktes på röken som muntert puffade ur Nissas' skorsten. Där var alltså människor vakna, kanske Viktor själf. Den tanken värmde henne och gjorde henne gladare till mods, hon såg som en hälsning från honom i den lätta, ljusa, stigande rökslingan.

Genom iskall dagg gick hon bort till fähuset och släppte ut hönsen. De kom sirligt trippande nerför stegen i en lång rad, tuppen i spetsen med köttig kam och prålande grönsvart stjärt. Sen spred de sig smått pratande, med hufvudet på sned och hastigt klippande med de hvita ögonlocken, enhvar åt sin kant där ute på gröna lindan.

När Gustafva kom ut igen, tätt efter den liggsjuka spräckliga hönan, då såghon ju strax att han stod på lur bakom fähusknuten, Ardi Westerback.

Hon blef inte så rädd den här gången. Hans bild hade följt henne så oslippligt den sista tiden, att hon bara fann det helt naturligt att han själf i person dök opp i hennes väg, hvar som helst och på hvad tid som helst.

Han kom fram till ledet och stödde armarna mot öfversta trödan, men han gjorde ingen min af att ämna klättra öfver. Det kunde förresten komma på ett ut, Gus-tafva hade ändå inte vikit tillbaka ett enda steg. Ett slags glädje fyllde henne, glädje öfver att vedersakaren, nattmaran, sömnröfvaren var där, inom arms räckhåll närapå. Hon kände på sig att ovissheten led mot sitt slut, att hans sväfvande hot måste ta bestämd form, och hon nästan längtade att han nu genast skulle slå till och ge ifrån sig allt sitt värsta. Här måste bli klarhet, hurdan som helst; vänta ville hon inte mera.Säkert hade han kommit för att afsäga sin dom. Hans läppar rörde sig hastigt fast det dröjde innan det blef till ord, och ansiktet var upprifvet af stridiga känslor.

— Gustafva, kom det till slut med högtidlig långsamhet, — nu är det sista gången som du ser mig här på jorden. För en liten stund sen blef jag färdig med det som måste göras, nu har jag ingenting vidare att vänta på.

Gustafva kände hur hela kroppen kom i darrning, precis som när skälfvosoten riktigt sätter åt. Men hon pinade

sig att tala lugnt och naturligt.

— Nå, hvad var det då som du så nödigt behöfde göra den här natten? Kan man få höra det eller ska det vara hemligt?

Ardi Westerback böjde sig fram öfver ledet och sänkte rösten.

— Minns du hvad du svarte mig på nyårsmorron när jag spådde mig till din brudgum?— Hur ska jag komma ihåg det numera, det är ju så längesen.

— Jo, du svarte att: hellre än som dig tar jag rönnen där i vägaskälet till man åt mig. Var det inte så kanske?

— Någonting sånt var det väl.

Det flammade till i Ardi Westerbacks ansikte.

— Nå, ropade han triumferande, — nu har du fått din vilja fram. I natt har du blifvit vigd vid den stora rönnen.

Han tystnade och sökte verkningarna af sina ord. Men Gustafva bara stirrade i blindo.

— Du tror inte på det, fortfor han med ökad ifver. — Vet du inte att sånt kan göras? Har du aldrig hört om det förr?

— Aldrig i världen.

— Men förra tiders människor visste det, och ännu lefver sådana som har den rätta kunskapen. Som liten pojke hörde jag en gång talas om det, att man kan viga en flicka vid ett träd så att hon aldrigsen kan få en jordisk brudgum. Nu vet du det då, att gift blir du aldrig i detta lifvet, om du så lefver till hundra år och alla karlar i Finland är efter dig för att få dig till hustru. Sån makt har jag fått i arf. Ni skäller mig för tattarpojke här, och nu, när jag går bort härifrån, kan jag ju skrika högt midt i synen på er alla att det är sant. Far min var tattare och mor min värre än det, efter hvad bönder och herrskapsfolk dömer. Men jag, jag skäms inte för någondera, och allra minst för tattarsläkten; den ger en sådan makt som ni inte har här i era feta byar. Jo, en af er har den, men henne har ni af er dumhet gjort så emot, att hon är fiende till er allesamman. Det var hon som hjälpte mig med det svåraste här i natt, och då kan du förstå att det är gjordt med band som håller.

Ånyo väntade han, ånyo blef han besviken. Han fick inte se henne gråta, klaga, tigga. Allt som han hoppats påblef borta. Men väl kom hon närmare och frågade med klart genomlysande ifver:

— Du sa ju att du tänker rymma från tjänsten nu med samma, var det inte så?

— Jo, jag har ren bedt adjö af lopporna på Jofsens loft. De var visst af ett annat släkte än mina egna, efter det sved så förhärdadt när de bet. Det harmar mig bara att jag har fått gå här så länge och tåla den svedan och allt annat därtill, men det var ditt fel, Gustafva, och nu har du fått din betalning. Rönnbruden där! Jag kan säga dig att det var ett fint bröllopp i natt. Folk var där mer än hvad Grindasen orkade med i vintras — alla gräshoppor och spindlar var bjudna och paddorna kom sättandes som brudsiare, och en igelkott ville bli golfståndare, men honom slog vi ihjäl för piggarnas skull, de är bra att ha i vissa andra fall. Det var riktigt skada att du inte själf var med och fick se hela härligheten. Och Viktor borde ha fått dansa en sväng med tal-mansskjorta på sig, han har ju på sitt sätt språkat för det här giftet så att det till slut måste bli af.

Gustafva stod där som en månvandrerska. Viktor lefver, Viktor är oskadd. Ardi ska bort och kommer aldrig tillbaka. Det hade hon hört. Det visste hon. Det förstod hon. Allt annat fick flyga förbi.

— Hvarför går du inte ren? sade hon. — Ska du nödvändigt vänta tills Jofsen får skor på fotterna?

Ardi Westerback kastade en skygg blick omkring sig.

— Ja, adjö då Gustafva, och skyll dig själf.

— Adjö.

Han hade redan gått ett par steg, men så vände han sig hastigt om och ropade:

— Till tack och belöning ska jag ge dig ett godt råd: Sköt bra om trästobban som du är gift med, för blåser den omkull eller tar ni till yxan så får du självknäppa fast dina ögon densamma dagen förrän solen går ner.

Nu gick han ändtligen, nu gick han för alltid, utan att mera se sig om.

Gustafva såg efter honom så som man med blicken följer en bortringlande huggorm. Den förfärliga spänningen i alla hennes lemmar och leder ville inte släppa sitt tag. Ännu kunde han ändra uppsåt, koka opp i raseri och skynda malmvägen till Nissas för att söka hämnd på Viktor.

Han gick där i tåget som leder till Kolabacken, så långsamt och lugnt som i ett vanligt ärende. Var det en rymmare som bar sig åt så där? Hur vågade han gå där och dra benen efter sig när de höll på att vakna i alla gårdar? Hvarför sprang han inte för lifvet, hvarför sprang han inte som en skotträdd hund!

Å nu — nu hade han afvägen till Nissas bakom, sig, gick stadigt och lugnt opp-för Kolabacken. Nu var det inget tvifvel mer, han sökte ju skogen och landsvägen, sitt rätta hem.Gustafva andades långt och lät händerna falla. Hon höjde på sitt trötta, virrande hufvud, såg sig omkring som med nya ögon. Byn låg där vänlig och stilla som alltid. Nya rökar började växa opp här och hvar, solen belyste dem med glesa, sneda strålar. Allt var som förr, men han var borta. Viktor lefde, men han var borta. Var det inte lycka, så fanns ingen.

Hon fick en sådan häftig lust att skratta, skratta högt och ljudligt så ensam hon stod här. Kanske gjorde hon det verkligen, kanske hördes där inget ljud från hennes darrande läppar. De många sömnlösa nätterna hade fört det med sig, att hon inte alltid ens visste om hon talade högt eller bara tänkte så där starkt och envist att det ljöd som ord i hennes egna öron.

Hon mätte rönnen från krona till rot. Är jag din brud? sade hon med ett öfver-modigt, gäckande tonfall. Ska jag lefvamed dig och dö när du dör? Ja ja, tag Viktor ifrån mig om du kan, då ska det bli din tur, men inte förr!

Hon ville skratta igen, riktigt högt, ur fulla lungor. Men det steg nånting tjockt i strupen, och så kom då det skrattet mest att likna en krampaktig snyftning.Nej, tattarpojkens knif var icke bestämd att skrifva slutskriften i Viktors lif. Men medan han själf strök omkring och frös och svalt och lefde som ett skogsdjur i trakterna bortom Kymmenedalen, fick hans onda vilja ändock en bråd seger.

En lördagskväll i september, någon timme förrän sågen skulle stoppas till helgen, kom Viktors rockärm att trassla in sig i en hastigt snurrande rem. Han rycktes med i en rasande sugning — ända opp till taket, påstods det, men det vet man inte så noga, för ingen råkade vara inne just då olyckan skedde. Alltnog, han fördes med af remmen tills armen slets loss ur axelhå-lan och hans stympade kropp föll tillbaka till golfvet.

Han måtte ha fått ett våldsamt slag i hufvudet också, för när de fann honom låg han medvetslös och höll fast ögonen. Det starka hjärtat fortfor att hamra och dref ut själfva lifvet i mörka strömmar genom de afslitna ådrorna. Det var knappt att sågspånen orkade suga i sig allt blod han här måste ge bort. Efteråt berättade de för Gustafva att han blef af med minst två kannor drygt mått innan de fick hålet något så när förbundet. Resten gick väl under den långa transporten till sjukhuset, för när han kom fram och blef bäddad på rent linne, så låg han där så hvit och stilla som en svept. För doktorn var här ingenting att göra, men väl för lik-kistsnickarn.

Ord eller ljud hade ingen hört honom yttra sen olyckan skedde.

Det drog ut till sent på kvällen innan Gustafva fick bud och hann fram till sjukhuset, till hans döda kropp.Stackars barn. När hon sen ensam kom hem i mörka natten, då var hon visst bra svag och trött, för vid rönnen i hemgårds-hörnet skrek hon till fast ingen var där och skrämde henne. I samma farten stupade hon omkull och blef liggande tills de kom ut och sökte henne.Gustafva grät ganska litet, både på be-grafningen och efteråt. Alldeles för litet, tyckte Nordströmskan och många med henne. Den som inte gråter, den söi^er inte heller, sade de. Tänk att hon inte brydde sig mera om honom än som såhär. Hon tänker väl att hon snart får en ny. Få se om hon kan hålla sorgeår; det kunde man åtminstone begära, de var ju nästan gifta ren; men få se om hon kan.

Dessa och liknande ord kom i sinom tid fram till skomakarhemmet, som väl ock rätteligen var egentliga

bestämmelseorten. Häröfver grämde sig föräldrarna så pass att de talade om saken med Gustafva; nästan hade man kunnat tro att deockså för sin del önskat mera tårar och klagan.

Dock, däraf blef ingen vidare följd. De förstod det säkert inte, men sanningen är •att deras ord aldrig nådde riktigt fram till Gustafva. Hon var liksom flyttad ettstycke åt sidan från allfarivägen.

Sorgeåret löpte ut. Nå, nu ska hon väl börja fälas till karlar som andra unga flickor. Men nej. Gustafva lät åren gå och syntes aldrig till där andra unga flickor hade sin förnöjelse.

Hon fortfor att bo i sitt fadershem, åt och drack vid de sinas bord och tog i yttre månto sin anpart både af deras glädje och deras bekymmer. Men en rätt gemenskap kom aldrig mer mellan hénne och människorna rundt omkring.

Att hon ingen tanke hyste på ett nytt gifte i stället för det som aldrig blef full-bordadt, det började folk så småningom begripa när de såg hur det gick en förmögen änkeman från grannbyn, som för-sökte närma sig henne i sådana afsikter. Nu ska hon väl ligga sina fattiga föräldrar till last på deras ålderdom, hette det då. Men också den spådomen bragte hon på skam.

Hur man än räknar och värderar kvinnornas arbete, inte föll hon någon människa till last. Att hon nu liksom förr hjälpte till med matlagningen och kräkens skötsel behöfver man ju inte ge så mycket för om man inte vill, men hon började mer och mer väfva sina fina dräller för betalning, och det blef pengar af. I synnerhet sen hon blef känd i stan och de fick det modet där att vända sig till henne när de ville ha någonting extra godt, till par exempel åt brudar.

Senare lärde sig Gustafva att klippa till och sy, och bättre sömmerska behöfde ingen i Räfsbacka gå på språng efter. Det medgaf självfva Amanda från Englandssi-dan, hon som ändå var utlärd hos fröknarna Hamfeldt i stan. De höll sig för-resten som goda vänner både länge väl, Gustafva och Amanda, så konkurrenter de på sätt och vis var. Men så, i tidens fullbordan, när allslags maskiner började strömma ut öfver landet och ersatte handa-kraften i ett som annat, fick Gustafva den tanken att hon borde köpa sig en symaskin. Butiken i stan gick in på afbetal-ning och gaf också eljest billiga villkor, så att handeln kom till stånd. Då blef där ett lif i Räfsbacka för den underliga funderingens skull, alla människor ville se^ den och — hvad värre var för Amanda — de ville partout ha sina kläder sydda på maskin. Amandas gudfruktighet gick lite opp i fogningarna, hon började sprida ut att maskinsöm håller bara ett par år, sen faller kläderna sönder. Men året därpå satt hon själf och surrade på ett likadant hjul, och snart hade hon igen en bättre tanke om både Gustafva och symaskins-sömmen.

År staplades på år, hela adertonhundra-det började luta mot sitt slut. Gustafva såg systern gifta sig, föda barn och styra en stor gård — för det var ett makalöst gifte som Engla Maria gjort. Hon såg föräldrarna sjunka ner på den bädd hvar-ifrån ingen reser sig, hon fick följa både dem och många andra byssare till graf-ven. Hela det gamla Räfsbacka sökte sig småningom till ro under sand och torfva. Självfva Smissgumman hittade till slut sin grop. Det påstods att hon fick en död lik den grymme konung Herodes', i det att maskarna började äta opp henne medan hon ännu hade lif. Nog af, hon kunde ändtligen gräfvas ner, och där gick inte mycket saknad med de tre skoflarna efter henne. Ingen följde henne till graf-ven utom de närmaste släktingarna.

Gamla baron på Sjöö gick bort också han, men sonen kom ju i hans ställe. Han hette naturligtvis Herbert Woldemar, gick i faderns rutiga byxor och vidskyggiga filthatt, läste lagen för bönderna på stämmorna och valde präst efter sitt sinne.Gustafva förblef sig tämligen lik genom åren. En vacker människa, det måste man kalla henne vid fyrtifem lika väl som förr. Ömsint var hon för nästans lidande, men af sig själf gjorde hon aldrig något väsen. Tillät inte heller andra att göra det.

Brodern Otto hade tagit sin fars yrke och dref det med större framgång, så att det nödiga aldrig fattades där i huset. Då han nu af någon orsak valde att förbli ungkarl, passade det ju helt bra att systern kunde hushålla för honom. Hon hade flyttat in i kammarn; där stod hennes väfstol i ett hörn och symaskinen på bordet under fönstret. Där såg man henne syssla mest hela dan.

Hvar gång hon höjde blicken från arbetet, varsnade hon rönnen i vägskälet. Hvad som förenade henne med det

gamla trädet, det visste ingen; men själf kände hon bandet växa i styrka. Aldrig tröttnade hon att låta ögat hvila från sömmar och styng i rönnens vidtförgrenade krona.Hvart år lät den henne lefva om den lyckan och den sorgen som var bestämda att bli hela summan af hennes lif; hon såg ju hur försommarens friska blom i hvitt gick öfver i höstens röda blodskrud med förgängelsens rostfläckar på bladen.

Så många tankar gaf rönnen åt den ensamma.

Där under grenarna hade hon stått den natten då han valde henne framom alltgodt på det stora gästabudet, framom alla de vackra och rika flickorna, framom bröllopsståten och den glada dansen. Där på bänken hade hon väntat honom kväll efter kväll när han kom från sitt arbete; drömmar hade stigit ner från det mumlande kronhvalfvet och omhvärft henne. Där hade han sedan stått i sin tur, småskrattande, med mössan vårdslöst i nacken och solen i fullt flöde öfver det friska brunbrända ansiktet, och läst med sin klara röst:

När allt hvad omöjligt är. möjligt kan bli,

Så skall ock vår kärlek sin vansklighet si . . .Rönnbruden! hade Ardi Westerback i sin ondskas öfvermått kallat henne när han gick. För henne hade det ordet ingenting skymfligt eller sorgväckande numera. För visso var hennes lif för alltid förenadt med det trädet, fastare och innerligare än olycksmannen i hennes tillvaro någonsin kunnat fatta eller ana.I hundrade och femtio år hade staden legat där gömd och glömd i sin ringhet. Ingen hade tidigare tänkt sig att det kunde eller borde bli annorlunda. Mat och dryck förde bönderna från grannsocknarna oombedda till torget, bra gick det att lefva sitt stilla lif på den vackra, hälsosamma orten; och den som nödvändigt ville kasta sig i äfventyrligheter i främmande städer hade ångbåtslägenhet därtill en stor del af året, tre eller fyra gånger i veckan. Hvad kunde man mer begära?

Jo, det fanns några yngre stadsbor som trots allt begärde mer. De satt på sammankomster och eggade opp hvarann med djärfva planer; det gällde att förvandlastaden till en fin badort som kunde locka till sig utländska sommargäster. De gödde marken med ord och pengar tills där i den glesa, rena tallskogen på åssluttnin-gen växte opp både casino och pensionat och hyresvillor. Och de hade räknat rätt, den utländska publiken kom. Tre månader af året blixtrade det öfverallt i stan af svarta ögon och hvita ädelstenar. Alla förnödenheter steg i pris — minst dock det orena svinets kött.

När de kortbenta, fylliga främlingarna hyrt upp alla lediga bostäder inne i själfva stan, började de söka sig till utkanterna och de närmaste byarna. Då var det som en sågarbetare i Frankrike kom på den tanken att bygga en herrskapsveranda utanför sin gamla stuga, fodra alltsamman med spontade bräden och hyra ut den nyblifna villan för tvåhundrafemti mark. Själf bodde han med sin familj i en liderbyggnad. De kommande åren växte där verandor och sällsamma torn på många kojor i Räfsbacka.Pengar kom i omlopp som aldrig förr — allt kunde man plötsligt ta betaldt för, hvar minsta handräckning, hvar blomma, hvart bär. En stor hvälfning skedde i tankar och uppträdande under den här kapp-springningen efter främlingarnas mynt, i byarna såväl som i stan.

Nu dröjde det inte heller länge förrän de kloka kom underfund med att det inte mera kunde vara nog med så och så många ångbåtsturer i veckan. Och så blef då järnvägen beslutad.

En vacker dag såg Gustafva genom fönstret ett ovanligt sällskap som rörde sig nere i sänkan mellan Spanien och Kug-gas. Ett par herrar gick där med en underlig långkikare som stod på trefot, och en karl stack brokiga käppar i marken. Herrarna tittade i kikaren, gjorde anteckningar i vaxdukshäften, ritade någonting på stora kartblad, mätte, räknade och skrapade sig bakom örat.Snart visste hela Räfsbacka den stora nyheten: järnvägen skulle gå fram genom byn, klyfva den midt itu så att de stora bondgårdarna kom att ligga på den ena sidan, England, Frankrike och Spanien på den andra. Det hade nog pratats om det redan tidigare, men ingen ville riktigt sätta tro till ryktena. Nu hade man alltså de egna ögonens vittnesbörd.

Herrarna med kikaren och käpparna kom igen både en och två gånger. Man vande sig vid dem och gjorde sig bekant. Man sökte samspråk och ställde frågor. Jo, banvallen skulle komma att löpa fram tätt förbi Lindqvistens stugknut och sen vidare tvärsöfver Kuggas’ hemåker.

Den kvällen fanns det godt om mäld för alla ordkvarnar i Räfsbacka.

Otto Lindqvist var inte annorlunda än de andra, han måste breda ut sig lite för Gustafva öfver de märkliga nyheterna.

— Tänk hvad fina vi nu ska bli, sade han, — med järnväg utanför trappan. Detär bara att stiga opp i vagnen och sätta sig på sammetsbänkar, sen går det som skottet, bara så där af sig själf.

— Visst så ja, sade Gustafva och smålog vänligt åt hans ifver. — Fast du och jag lär väl inte komma att sitta så mycket på de där sammetsbänkarna, vi har ju ingen att fara till.

— Vi, har vi ingen att fara till? Vi kan fara till självfva Helsingfors nån påsk eller jul, så får du se den härligheten in-nansom du ska vandra bort. Roligt ska det bli för mig också, där är väl mycket ändradt på de här femton åren sen jag var där sist.

— Där är väl det. Världen ändras så fort nu för tiden, ingenting blir vid det gamla.

Här tänkte Gustafva låta hela samspråket falla och gå tillbaka till sina egna funderingar. Men Otto ville hålla språklådan oppe en stund ännu, han sökte efter en ny ända att börja nysta på.— Vi tycks bli af med vår gamla rönn i den här vefvan, sade han efter en stund.

Och det var visst en bra ända han fått tag i, för Gustafva lät arbetet sjunka.

— Hvad är det du säger om rönnen? Ska vi bli af med den nu?

— Säkert, eftersom den står mellan pålarna som de sticker i jorden till märken åt sig.

— Omöjliga saker, sade Gustafva så fast och bestämdt att han blef helt flat.

— Du kan ju själf se efter om du inte tror.

— Men det är ju vårt trä, ingen människa har rättighet att komma och göra det nån skada.

— Nog lär det bli hugget i alla fall, det står ju i vägen för banan. Inte trodde du väl att lokomotivet ska göra en krok för hvart trä som det möter på vägen? Det sku allt bli bra många svängar i långdansen.

Hans skämt väckte ingen munterhet hosGustafva. Tvärtom, hon föreföll riktigt upprörd, utan att han såg någon rimlig orsak.

— Inte ska vi sörja fåfängligt för en skräpsak, sade han. — Kanske får vi några * marks ersättning för det där hörnet som de tar af oss; det lär ska bli mycket de får betala för marken där de ämnar sig fram. Kuggasen tycks tänka bli storrik nu på det här, och då är det ju rättvist om vi förtjänar en slant på vårt rönn-skrälle.

Men Gustafva fortfor bara att ta det så där hett.

— Aldrig i tiden får det ske, Otto. Du måste gå och tala med herrarna och förbjuda dem att hugga ner vår rönn. De kan ju bygga sin bana lite närmare Kug-gassidan, om det inte går på annat sätt.

Otto måste riktigt skratta.

— Hvad du ändå kan vara barnslig af dig, gamla människan! Hur kan du tro att de sku börja ändra sina kartor ochritningar för en gammal rönnstobba som råkar stå lite i vägen.

Nu sade Gustafva ingenting mer, men det blef kvar en sådan underlig oro i hennes ögon. Otto kände rakt inte igen henne, så halfhundra år de bott under samma tak.Det var nu inte i dag och inte heller i morgon som rönnen skulle fällas, så Gus-tafva hade god tid att grubbla öfver denna svåra sak. Den fyllde hennes tankar hvar vaken stund. Men klarhet vann hon ingen.

Förfärlig var den tid hon nu fick genomgå, i många stycken svårare än den då Viktor togs bort från henne. Den gången kom olyckan liksom ofvanifrån, ur ett bakhåll, där var ingenting annat att göra än böja hufvudet och blöda invärtes. Men nu, nu gällde det än en gång hans lif, tyckte hon, och samtidigt hennes eget; och den här gången såg hon ju klart hvarifrån olyckan kom, såg den i god tid,på långt afstånd, men kunde ändå ingenting göra.

Det svåraste af allt var kanske det att hon ingen kunde tala med. Mången svag-hetsstund var hon helt nära att förtro sig till brodern, han var ju så godhjärtad och hjälpsam när han bara kunde. Men i sista ögonblicket kom där alltid någonting emellan, någonting som höll henne tillbaka. Trösta henne med vänligt tilltal, på det skulle han säkert försöka sig, likaväl som på sin vanliga skämtsamhet. Men inte förstå. Inte förstå — och det var ändock det enda som här kunnat gagna henne.

Samma sak med alla andra tänkbara hjälpare, som i tur och ordning föll henne in.

Den nya prosten i kyrkbyn, han bar ju' ett slags medansvar om hon nu vände sig till honom i sitt svåra trångmål? Han hade kanske makt och vilja att hjälpa henne. Och dock, hon såg för sig hans mottagningsrum med de dystra svarta vaxduksmöblerna och de många mörkaböckerna på väggarna, hon såg hans väldiga gestalt med det stränga orörliga ansiktet, och hon förvirrades redan nu, vid blotta tanken. Det var ju en sådan underlig sak det gällde, den hade visst föga med kyrkans lära att skaffa och vår kristna tro. Nej, aldrig, det förstod hon ju snart, aldrig nånsin skulle hon kunna förmå sig att berätta allt utan förbehåll, att förråda sin outrotliga tro på öfvernaturliga ting dem kyrkan icke erkänner. Det var kanske hans plikt i ett sådant fall att fara öfver henne med häftiga ord, det och ingenting annat...

Men helt utan strid ville hon ändå inte ge sig; hon hängde väl mera fast vid lif-vet än hon tidigare förstått. Hon sökte och sökte.

Hvem äger förhindra att människor mördas? De världsliga myndigheterna, länsman, polisen. Ack, sanningen om rönnen — och kronans befallningsman! Det var inte lönt att tänka den tanken ut.Och hur hon grubblade och hur hon led, det rubbade ej en hårsmån sanningen som lydde: hon var en ensam, fattig kvinna, som med seende ögon måste gå mot döden.

Hon fick rikligt med tid på sig att växa in i den tanken. De hade börjat järnvägsbygget däruppe i norr, och det gick år innan banvallens jätteorm hann ringla ända ner till kusten. Hennes hår blef grått och hennes skick en åldrings under dessa väntans år. Men när den tiden kom att yxorna började dåna i hagarna vid Räfs-backa, då hade hon också vunnit den sinnets frid som icke mera uppreser sig mot jordiska tillskickelser.

Allt närmare kom de vilda skogshug-garskarorna med sina onda följeslagare, brännvin, kort och otuktiga kvinnor. Djuriskt skrän på nätterna och allslags ill-bragder i omnejden gaf deras annalkande tillkänna.Dessa dagar arbetade Gustafva som aldrig förr. Nya beställningar på väfnad och sömnad hade hon inte tagit emot sedan någon tid tillbaka, men nu gällde det att få det påbörjade afslutadt och alla räkenskaper ordentligt afslutade. Hårdt satt det åt, men det gick.

Så kom då den stund då en främmande arbetskarl med hvisslingar och svordomar om hvartannat lyfte yxan mot rönnen i vägskälet. I timmar hade Gustafva suttit vid fönstret och väntat det oundvikliga. När det första hugget föll, blef hon mycket hvit; men det var ingen som såg det, för brodern arbetade som vanligt ute i stugan. Och, som det så ofta händer mellan närmaste grannar här på jorden, han visste ingenting om det som försiggått med systern alla de här åren.

Medan yxan fortfor att sarga den gamla rönnen, reste sig Gustafva för att göra i ordning sin bädd. Hon sökte fram ettrent dynvar och ett ofvanlakan med vacker mellanspets, detsamma som en gång var ämnadt till hennes brudlakan. När hon klädt af sig, hängde hon ordentligt opp sina kläder, sköt in symaskinen i träfodralet, vred om nyckeln och låste sen birångs-lådan där sparbanksboken låg. De båda nycklarna gömde hon vid sin hufvudgärd.

Ännu en blick lät hon gå ut öfver markerna, öfver rönnen som stod där och skälfde under yxhuggen, öfver magra åkrar i träde och öfver de gråa gärdsgårdarna som gränsade af dem på alla håll, liksom de ramat in det mesta af hela hennes lif. .

Sen gick hon helt stilla och lade sig i den rena hvita bädden.PRÖFNINGENS DAG

Vid fyllda åttiotvå år gick Kuggas omkring i Räfsbacka by som en folkets höf-vitsman, i nästan oförminskad besittning af alla de kroppens och själens krafter han i så rikt mått bekommit på sin födslolott.

Timlig välfärd hade hopat sig öfver hans gård i större myckenhet än öfver någon annan i denna by. Barn och barnabarn hade artat sig till dugande, ansedda människor, och på banken växte depositionerna i kapp med säden på åkrarna. Ja, summan hade för något år sen nått en sådan storlek att Kuggas sett sig föranlåten att fördela den på alla de banker som öfver-hufvud taget bestod sig med filialer i staden — för att ingen lösmynt tjänstemanskulle kunna uppge beloppet så där på rak arm. Tyvärr fanns det bara tre bankkontor i stan vid denna tid, det vill säga vid början af 1890-talet.

Det enda väsentliga Kuggas möjligen kunde förebrå sig i fråga om utvärtestin-gen var det, att han aldrig kommit sig för att förverkliga sitt lifs djärfvaste plan: processen mot staden om självfva Kuggas mark, donationsjorden som hans släkt arrenderat i hundrafyrtio år och som kanske, när alla paragrafer benades ut och synades noga, af sluga lagkarlar kunde frånhän-das staden till förmån för brukaren.

Men tanken var långtifrån dömd att dö

med Kuggas, den lefde fullt lika stark hos

son och sonson. Och det tycktes Kuggas

att särskildt sonsonen borde ha de största

möjligheter att föra verket igenom, ty

denna samma vår hade Otto Svartström

vid tjugutvå års ålder efter många veder-•

värdigheter och utståndna mödor aflagt studentexamen vid Borgå gymnasium. Hanvar den första af släkten som inte längre skulle komma att kallas Kuggas, utan herr Svartström, precis som man i stan talade om unga herr Laurin eller herr Reuterfeld eller herr hvadsomhelst.

Sådan var ställningen den dag då Kuggas troligen — datum var otydligt i kyrkoböckerna — ingick i sitt åttiotredje lefnads-år. Men inom kort hade en betydlig och oväntad förändrjng timat.

En vårdag fick Kuggas det infallet att än en gång försöka ta harfvandet på sin anpart. Men han hade nog skattat sina krafter betydligt för högt, ty plötsligt föll han ihop, precis som om någon ur ett lömskt bakhåll skjutit honom en kula i ryggen.

I hemåkerns gråa mull låg han utsträckt, ett väldigt bylte, grå som jorden själf både till kläderna och ansiktet. Här borde han fått hvila, här hade hans lif förrunnit med sädeskornen som vår eller höst ur vackan strömmat genom hans hand och gömts i

10. — Rönnbruden.tegarna; med denna mull hörde han innerligare samman än den stupade krigaren med tillfällets slagfält.

Hästen satte af ett stycke med harfven och den lösa tömmen, men stannade beskedligt vid närmaste dikesren och sökte med girigt trefvande underläpp de första bleka grässtråna.

Hur länge Kuggas fick ligga där innan man upptäckte honom blef aldrig utredt, det kan ha varit länge nog. Sonen och drängen bar honom emellertid genast in i blåa kammarn, det var Kuggas' främ-mandkammare men det var också det rum där de döda af gammalt hade sin plats tills kistan hunnit bli färdig. De kunde ju ingenting annat tro än att det var slut med gamla Kuggasfarfar.

Så långt lidet var det emellertid inte. Det var lika litet förbi med Kuggas som ett mastträd faller för ett hugg, om aldrig så kraftigt. Han hade några sandkorn kvar i öfre halfvan på sitt timglas.Atta dagar låg han till sängs, det var något han inte upplefvat sen barnmäss-lingen, och det var en nyhet som föll honom särdeles illa på läppen. På nionde dagen gaf han blankt goddag i både doktorns föreskrifter och hustruns ängsliga varningar och steg opp utan vidare. Och det befanns att hela mekaniken var i tämligen godt behåll, fastän kraften var som borttrollad ur musklerna och det gick underligt långsamt att flytta armar och ben.

Med grofsysslorna var det naturligtvis förbi, men där fanns ju godt om småknåp på gården med handslöjd och verktygs-reparationer att fylla dagen med. Det var Kuggas innerligen glad åt,för hvad illaman än kunde säga på hans rygg, så fanns det i hela byn ingen så stor ljugare att han vågat förneka, att Kuggas hela lifvet igenom varit en trägen arbetare.

Nu föll det sig ju hädanefter så, att Kuggas från morgon till kväll mest komatt sitta i sitt vedlider eller där utanför på backen med ett räfsämne eller ett liskaft i händerna. Och under det ovana stillasittandet kom han att tänka på så mycket som aldrig förr fått riktigt fotfäste i hans tankar, sådant som liksom blåser bort från en verksam karl i ständig rörelse.

Det var flere nya röster som började göra sig hörda, men en fanns som ropade högre än de andra, och den rösten manade Kuggas att allvarligen tänka på sin själs välfärd liksom han tidigare med sådan framgång ägnat sig åt kroppens.

Och när han då på röstens inrådan frågade sig hur det väl troligast hade gått honom och hans odödliga själ om han aldrig mera fått resa sig efter fallet därute på åkern, så måste svaret bli ganska oförmånligt. Hans skuldkonto i de himmelska räkenskapsböckerna var säkert betydligt längre än i årsboken i Markelins bod, och hur skulle det rätt gå med den likviden?

Som praktisk och skötsam karl beslötKuggas att genast ta itu med saken och söka godtgöra hvad som dittills brustit. Någon synnerlig ängslan vållade honom funderingarna för resten inte. Han kände sig igen så pass kry att han mänskligt att döma borde ha ganska godt om tid för sina sträfvanden till det bättre, hvarmed Kuggas förstod ett flitigt besökande af gudshuset i kyrkobyn.

Hvar söndag eller åtminstone hvarannan stod Kuggas’ Cesar med bruna schäsen i släptåg bunden vid det långa räcket utanför kyrkogårdsmuren. Vanligtvis kom Cesar att stå liksom för sig själf, med ett tomrum på ömse sidor. Ingen af de andra kyrkfararna band gärna sin häst nära Kuggas’ bläs, för Cesar hade snart ätit opp sin knappa högifva och började strax snab-lera af grannarnas om han kom åt. När det nu allt mera sällan lyckades, stod han mest med hängande hufvud och kastade vemodsfulla blickar på dödsåkerns saftiga gräs.Den feta grönskan där bakom gråstens-muren sög styrka ur oräknade generationer sockenbor, alltfrån katolska tiden. Som trän, buskar, örter och gräs sprutade den opp ur jorden med obändig kraft, skymmande, skylande, utplånande grafkullar och sprängande gamla grafstenar med laffyllda inskriptioner. Men under den gröna mattan dolde sig en sannskyldig hufvudskalle-plats, så tät var sådden här för det eviga lifvet.

Inne i det skumma hvalfvet satt Kuggas själf vid hustruns sida. Prostens predikan risslade förbi i entonigt brus, ständigt förbi, men Kuggas’ sinne mättades likafullt med allvarsamhet. Hans blickar vandrade andäktigt från de förgyllda träsnide-rierna på predikstolens fot till de färg-prunkande djäflarna med grinande svin-trynen uppe i taket, och till väggarnas vapensköldar och hufvudbanér. Ibland satt herrskapet från Sjöö i främsta bänken, och då hade Kuggas’ blickar en sta-tion till att besöka: baronens väldiga fot som stack ut ur bänken och hvilade på gången med en stadig klack som stöd. Där ofvan syntes en bit af ett storrutigt byxben. Baronen var en man som aldrig vek en tum från det rättas väg, men ännu mindre från någon af sina vanor.

På hemvägen från kyrkan var Kuggas vid särdeles godt lynne och talade nästan vänligt till sin hustru, som satt där helt förvirrad och rörd och stirrade med sina gamla trötta ögon på bläsens viftande svans.

Men Kuggas nöjde sig icke i längden med dessa vanliga kyrkfärder. Han hade fått för sig att ett dagsverke i veckan var för litet för hans syftemål. Han började se sig om efter andra lägenheter och fann dem mycket riktigt utan större svårighet.

Många troende i Räfsbacka hade redan länge funnit vägen till kyrkbyn lång och besvärlig, särskildt då de som inga egnahästar hade. Till stan däremot var det knappt två kilometer efter nya räkningen, och där stod mycken fromhet i flor i metodisternas och baptisternas kretsar. Också frälsningsarmén hade nyligen öppnat kampanj med en liten rask förtrupp. Uniformerna och musikinstrumenten lockade hoptals nyfikna, men liksom grädden stiger ur mjölken löste sig snart ur de gapandes och skrattandes skara en hop varmt hänförda anhängare och stämde

jublande in i hallelujakören.

Allt oftare hade trons mest nitälskande ifrare i Räfsbacka under de senaste åren börjat besöka sekteristernas sammankomster i staden. Och liksom de sjuka vid badanstalten vinnläde sig om att bota ett kroppsligt ondt med många olika sorters bad, så sökte dessa för sin själafrid ängslande tröst och hugsvalelse på samma gång hos prosten i kyrkobyn och hos metodisterna, baptisterna och salvationisterna i staden. De gaf sin skärf till hvartoch ett af dessa samfund, och kom där någon farande predikant med ännu någon annan förkunnelse, så var han dem hjärtligt välkommen och hans läror anammades af öppna och trängtande sinnen.

Sådana sökande fanns det många i Räfs-backa, och några månader efter sinkadu-sen på åkern var Kuggas erkändt en af dem.

Men han nöjde sig icke med andaktsstunderna i de små improviserade kapellen i staden, han ingaf dessutom sekteristpredikanterna tanken att stundom hålla upp-byggelsemöten i självfva Räfsbacka. De första försöken slog särdeles väl ut och följdes snart af en viss regelbunden vana.

Vackra söndagskvällar låg svinavallen med sina många släta stenar där som en af Gud själf skapad andaktsplats, lika rymlig och tjänlig som någonsin socknens gamla gråstenskyrka. Regnade det åter, samlades man i Kuggas' storstuga; men där var det mindre godt om plats, ochluften var mättad med så många jordiska dunster att sinnet ovilligare och trögare höjde sig öfver de världsliga tingen.Den mest omtyckta af de predikanter som besökte Räfsbacka, den vältaligaste och den som snabbast och säkrast fick själarna i svingning och ögonen att fuktas, var utom all fråga pastor Anselm Lundson. Pastor Lundson var ursprungligen hemma i Svegs socken i Sverige, men redan för mer än ett decennium sedan hade han — en ny korsfarare — be-slutit ägna sina krafter åt det fattiga broderlandet.

Han var en man kring de femtio, af utmärkt kroppslig skönhet, hvit och röd, reslig och rak, spänstig och snabb i sina rörelser. Hans väsen var på en gång värmande, vinnande och imponerande.

Vanligen följdes han af sin hustru ochsin vuxna dotter. Pastorskan var en ståtlig människa också hon, vid mannens ålder ungefär, men åren hade liksom rullat tyngre öfver henne. Håret och ansiktet hade mist sin färg, och hon hade visst tröttnat på att tala, för det var sällan man hörde ett ord af henne. Och det var synd, för hon sjöng ju sitt sverigesmål nästan lika vackert som pastorn själf. Eljest var hon omtyckt af alla, inte som mannen förstås, men ändå. Hon förstod sig så bra på att tvätta sår och lägga förband, ta bort vårtor och bota bulnader, och medicin för det inre ornerade hon lika bra som någon doktore.

Och sen flickan, Elisabeth. Hon var den vackraste yngling någon sett i dessa trakter. Väl saknade hon faderns kinder af smultron och mjölk, hennes hy var mattblek som moderns, men den lilla munnen med de fulla, djupröda läpparna och hufvudets ståtliga hållning var ett omisskännligt fädernearf.Det var nu en familj som alla måste tycka om. Och för ett gunstigt leende och en varm blick af pastor Lundson kämpade värdinnorna på de stora hemmanen en het inbördes kamp, där det gällde att öfverbjuda hvarann med gräddostar, varmbröd och skogsbär.

En lördagskväll i juli, året efter Kug-gas' varning och väckelse, begaf det sig att pastor Lundson med familj återigen kom till Räfsbacka för att hålla bönemöte i Kuggas' stuga. Han hade lofvat komma på söndagen men sedan fått förhinder; för att hålla de många väntande skadeslösa beslöt han då i samråd med Kuggas att sammankomsten skulle äga rum på lördagsaftonen sedan sysslorna blifvit undangjorda.

Ett fint, ihärdigt regn strilade ner denna kväll, man kunde alltså inte samlas i det fria. Det var för resten ett elände med det här eviga regnandet, det hade fortsattatt skvala nu i en veckas tid med glesa och korta uppehåll. Midt i höbärgningen, anåda!

Nåja. När mötet började var ingen sittplats ledig i stugan, och vid dörren och kring spisen stod det dessutom fullt med karlar och öfvermagar.

1 soffan under gafvelfönstret satt pastorskan och dottern Elisabeth; en tom plats var lämnad för pastorn, fast han med sin lifliga natur just aldrig kom sig för att hållas sittande en sekund. Men soffan rymde fyra, och hvem tror

ni pastorskan hade bjudit den fjärde platsen åt? Hvar-ken någon af gårdens gamla eller eljest en ansedd person, utan sömmerskan Amanda . från Englandssidan, hon med den vackra sångrösten — för den hade hon kvar med sina femtiåtta år. Det var en otillbörlighet att Amanda satt på en så stursk plats, men hon hade blifvit nödd af pastorskan. Sådan vänskap hade pastorskan Lundson för en person som nödtorftigtsutenerade sig med sömnad. Det var många som förundrade sig öfver den saken medan pastorn talade.

Ja, pastor Lundson talade åter i denna kära sal. Han tackade de närvarande för att de så talrikt kommit tillstädes trots den ovanliga timman.

Det märktes strax att Anden denna kväll med täta vingslag omsusade pastor Lundsons höga hjässa. I en slingrande, vaggande, växande ström flödade sköna ord öfver hans röda läppar. Hans klingande, ljusa stämma med de främmande betoningarna och de uttrycksfullt stigande och fallande rytmerna gaf orden en sällsam glans och lyftning. Hans stora kupiga, mörkbruna ögon beslöjades af en lätt imma när rörelsen genombäfvade honom, och han lät händerna följa orden åt i här aldrig skådade åtbörder.

Pastor Lundson talade i kväll om den härlighet som efter jordelifvets försakelser väntar de rättfärdiga i himlaboningarna.Under all sin verksamhet undvek han helst att utmåla helvetets fasansfulla pinor och därigenom injaga skräck hos sina åhörare; han var mera en myrrhans man än svaf-lets. Och denna sköna, benådade afton spillde han ej en stafvelse på de olyckligas öden som i lifvet förverkat himlens nåd.

I stället skildrade han de saligas eviga vällust vid Herrens strålande gästabuds-bord, där plats är dem beredd i ljus och sång och änglars ljufliga dans. Hans stämma skälfde af en stigande inre bäfvan, orden tornade sig allt högre och djärfvare, föredraget stegrades i hänförelse och lyftning tills det omhvärfde de närvarande som en underbart härlig sång, en mäktig högmässa till de eviga fröjdernas lof. Han såg det visst för sig som i en syn, hela himmelen öppen, för hvarje ringaste sak fick sin noggranna utmålning, ända till instrumenternas olika klang och de frälstas sida, hvita dräkter.Så oemotståndligt lockande målade han himmelrikets härlighet, att enhvar måste gripas af en mäktig längtan. Men han glömde ju inte heller att nämna hur få det är som en gång skola befinnas värdiga delaktighet i den oförvanskliga glädjen, hur svårt det är att vinna en plats vid belöningens dignande gästabudsbord.

Dock slutade han med att uttala sin innerliga förhoppning att i tidens fullbordan där uppe få möta åtminstone några af de kära ansikten som i denna kväll så oaf-låtligt och tålmodigt riktats mot honom.

Medan pastorn talade satt hans hustru helt stilla i soffan och vaggade sakta på det tärda, gråa hufvudet. Och det var det med hennes ögon att de inte mera såg framåt, liksom.

Elisabeth igen, hon satt halft bortvänd från modern och stödde armbågen mot soffkarmen. Om man kan sofva med ögonen öppna så gjorde hon det, eller också

11. — Rönnbruden.var hon helt borta i den osynliga världen. Ett är visst: med de andra var hon icke.

Först när sången åter började var det som om hon återvändt till stunden och stället, hon stämde in med sin klara, litet tunna röst. Och under den långa, vida kjolen rörde sig hennes fot i takt med tonerna. Det var en liten fot, för smal och mjuk för att bära stadigt och rakt fram här i världen.

Sömmerskan Amanda, hon från Englands-sidan som oförtjänt fått en plats i soffan, tystnade plötsligt midt i den ljufliga „Som Farao med all sin här I Röda hafvet dränktes ...“ Hon hade varsnat detta med predikantdotterns fot, att den rörde sig som till dans under kjolen. En andan stockande förfäran kom öfver henne, blandad med innerlig medkänsla. Ty hon förstod ju strax att den unga kvinnan, som lät sin fot dansa efter de heliga tonerna, begick en dödssynd den där aldrig mer kunde afplanas. Hennes ansikte, om än så strå-lande nu af den fägring som snart blir maskens rof, var ett af dem hennes far en gång förgäfves skulle söka vid det stora gästabudsbordet.

Efter sångerna frågade pastor Lundson om det fanns någon som kände sig sär-skildt betungad eller eljes hade något att anförtro honom. I så fall var han beredd att tala enskildt med dem i blåa främ-mandkammarn.

Tystnad följde, man tittade på hvarann. Ingen rörde sig till en böljan. Gamla Kuggasfarmor såg ut att ha något på

hjärtat, men det stannade vid en half ansats.

Då reste sig Nissasvärdinnan med ett förläget och belåtet leende på sitt röd-blomstrande runda lilla ansikte och följde pastorn in i blåa kammarn.

Hon kände sig på inget vis betungad, den duktiga Nissasvärdinnan, hon vandrade stadigt och hemvant med friska lemmar på denna jord, men hon ville nu riktigttacka herr pastorn för denna undringsvärda, välsignade kväll. Och eftersom det var lördagsafton och hon i alla fall låtit elda bastun, så ville hon i all ödmjukhet fråga om inte herr pastorn ville ta sig ett bad? Hon hade färska kvastar att bjuda på, och ugnen var nyligen ombyggd så att man fick hvad värme som helst på lafven.

Själf var hon så innerligt glad för att hon kommit på det här. Men pastor Lundson afböjde tackande hennes anbud. Han måste genast skynda tillbaka till staden för att begrunda en predikan för söndags-församlingen som han lofvat anordna i grannbyn.

Visst betraktade han Nissasvärdinnan med välbehag i de kupiga ögonen, klappade henne vänligt på armarna och förde ett särdeles vackert tal — men hvad var det mot hoppet att när som helst kunna säga till hvem som helst: den kvällen då pastor Lundson badade i vår bastu!

Vid återkomsten till stugan gick pas-torn ännu en stund omkring och sade några vänliga, styrkande ord till de förnämligare närvarande. Och så kom det spännande ögonblicket då han med en för andra omärklig blick gaf sin dotter Elisabeth tecken att sätta sig i rörelse med skrinet för kollekten.

Det var en så vacker sed, den hade djupt rört många tänkande åskådare. För egen del önskade fadern ingen materiell ersättning för tempeltjänsten — hur kan en verksamhet som hans öfver hufvud taget betalas? Han kom också synbart i vånda och oro så snart kollektstunden närmade sig, man såg hur han kämpade för att behärska sig. Men familjen måste ju lefva, hustru och barn och — ja, naturligtvis han själf, och därför gick den vackra, sorgmodiga flickan omkring med skrinet.

Pastor Lundson lagade alltid så att han vände ryggen åt flickan medan hon gick rundt, men han hörde skramlet af slan-tarna. Han urskilde mycken fin, ljus, liksom hvitaktigt klirrande silfverklang denna kväll. Men så hade han ju också talat som sällan förr — han kände det på sig och han såg det tydligt på de många gripna ansiktena. Flere kom fram och tryckte i ödmjukhet hans hand till tack.

Vid afskedet från Kuggasfarmor tog han hennes hårda lefverfläckiga fingrar mellan sina båda mjuka händer, tryckte dem varmt och blickade henne så mildt i ögonen. Häraf fick gamla Lovisa det nödiga modet att ställa fram frågan som hon ämnat göra nyss.

— Pastorn är god och förlåter, sade hon med skygghet, — men jag har ju inte långt kvar numera, och jag ville så gärna veta, innan jag går bort, när pastorn tror att vi kan vänta vår Frälsares återkomst till jorden?

— När? svarade pastor Lundson. — Jo, när som helst, i morgon, hvarje stund kan han vara här. Det är många tecken somtyder på det, profetiornas ord börjar gå i uppfyllelse. Tecken visar sig i sol och måne och på hela himlahvalfvet, som de lärda förgäfves söker förklara. I jordens innandömen råder stor oro, likaså i människornas hjärtan. Enhvar må hålla sig beredd.

Och med höjd röst tilläde han som ett afskedsord till hela menigheten:

— Vaken och bedjen! Vaken och bed-jen, ty stunden är nära.

Sömmerskan Amanda snyftade till, det var det enda ljud som hördes i den all-varsfyllda tystnaden. Pastor Lundsons ord med den förnämliga främmande accenten banade sig väg till många hjärtan, där de stannade i godt förvar.

Dottern Elisabeth hade slutfört sin rond. Hon lät locket falla igen med en liten skarp smäll och räckte skrinet åt fadern utan ett ord. Sen rätade hon på sig och andades djupt, som om hon med ett enda långt andedrag velat spränga den mörka,släta klänningen, som utan ett prydande veck eller ett fåfängligt band slöt sig kväf-vande tätt

till hennes unga, dristigt böljande kropp.

När de blifvit ensamma, vände sig gamla Lovisa till Kuggas:

— Hörde du hvad pastorn sa? Kanske ren i morgon, sa han.

Detta yttrade Kuggasfarmor utan ängslan men också utan glädje. Ofver henne hade alla lefnadens tillskickelser kommit utan att någon frågat henne eller bedt om hennes dom. Hon hade anammat allt, det goda med det onda, som man tar emot solsken och illväder. Hur skulle hon då förhäfva sig till en egen mening om de yttersta tingen?
III.

Under natten mot söndagen släpptes Sydvästen lös ur vindarnas grotta, där han hållits instängd i sju dagar och brottats häftigt med sina bröder. Nu hade han just jämnt krafter kvar för sitt erhållna uppdrag att feja himmeln öfver Räfsbacka ren och klar och hög, som det anstod de märkliga händelser söndagen skulle medföra.

Oändligt och hvitflimrande af ljusets öf-vermått vidgade sig hvalfvet när kyrkfa-rarnas trillor och schäsar rullade i väg mot kyrkbyn. Då de återvände hade hvar vindfläkt lagt sig, och kyrkans bidande frid bredde sig öfver dalgången mellan Kvarnåsen i öster och Kolabacken i väster, där Räfsbacka gårdar lågo i grönskanlikt en hvilande boskapshjord. Det blef en sådan gammaldags söndag då hvar hand hvilade och sinnena löste sig ur hvardagens gråa mull.

Jorden och människorna tycktes vänta, tycktes förnimma närheten af en hemlighetsfull makt. Röken höjde sig sparsamt och motsträfvigt ur de sotiga skorstenarna, fåren på svinavallen hörde upp att beta och lade sig till ro i skuggan af de stora kullerstenarna. Människorna sökte skuggan och stillheten, också de, och tycktes lyssna till aflägsna röster.

Just då solen stod som högst och den fuktiga jorden i långa, heta andedrag drack värmen och ljusflödet — just då skedde det.

Uppe i den höga Krissibacken, där landsvägen från staden rinner ner för åsslutt-ningen och skiljer kojorna i England från Frankriksskogen, varsnade några barn, som lekte i ljungen kring sandgroparna, en grå varelse som kom krypande på vägen mellan de djupa, uppblötta hjulspåren. Destannade midt i leken, röfvare och fast-tagare helt nära hvarann, liksom sjunkna i en seg gungfly. Deras ögon vidgades och rundades. De bytte några hastiga hviskningar. Alla som en höllo de den gråa varelsen för ett farligt, okändt djur, som aldrig förr visat sig i dessa trakter. Men de kom sig ändå inte för att taga till flykten, deras blickar hängde oslitligt vid den krälande gråa massan, som långsamt kafvade sig utför backen mot byn. Och snart såg de ju också med lättnad att d$t inte alls var något farligt, okändt djur, ty det gråa byltet höjde ur väg-smutsen ett blekt, lidande människoansikte omramadt af järngrått, yfvigt skägg.

En människa var det — eller snarare de ynkansvärda resterna af en fordom reslig, blomstrande människokropp. De dåliga kläderna skylde nödtorftigt en kraftfull bål af mer än vanliga mått, men tätt vid öfverkroppen var båda benen af-skurna.Med tillhjälp af ett byttlock i hvardera handen hasade sig krymplingen fram, än liggande på mage, än vridande sig öfver i sidläge. Ett tjockt förkläde af rågarf-vadt läder var bundet på hans bröst till skydd och för att underlätta glidandet. Hans armar måste ha varit af en fruktansvärd kraft, ty för hvarje häfning, som dref honom en fot framåt, svällde musklerna till så att de fyllde den lappade, urblekta ärmen.

Men nacken sviktade under krymplingens sträfvan att på människovis få bära pannan upprätt.

När den olycklige omsider nådde grinden till den första stugan på Englands-sidan, hade barnen för längesen i fyrsprång pilat till sina hem och sprfdt budskapet om den underliga nykomlingen. Ur grannkojorna strömmade människor till och betraktade den stympade likgiltigt, nyfiket, ängsligt eller tårfullt, hvar efter sin art. Men det måste sägas att ickemången förblef oberörd af det bittra öde som låg framför dem midt ute på allmänna landsvägen.

Ett par raggiga räckor rusade ilsket fram och surrade gläfsande i allt trängre rundlar kring mannen på jorden. Men gång på gång, just när de beredde sig till ett hugg mot krymplingens ansikte, mötte de hans stora, lugna,

genomträngande blick. Han värjde sig inte ens med handen, bara såg på dem — och språnget blef aldrig taget. Med svansen mellan benen och ett osäkert smågnäll lunkade hundarna sina • färde.

Icke heller folket som stod omkring undgick den mildt betvingande kraften i krymplingens sorgsna, uppåtvända ögon. Det var flere som vänligt och medlidsamt talade till honom; men vare sig mannen till ett öfvermått af olycka var född döfstum eller talade ett främmande språk, nog af, de fick inget svar. Wille Lindroth, som var en fix karl och hade seglat med all/

nations i sina dagar, drog till med både „Spiko inglish?“ och „Mites kuule?“, men det var allt förgäfves.

Där stod nu de långa dumma karlarna med tummen midt i handen och visste hvarken ut eller in, bara stirrade på den lemlästade uslingen. Men sömmerskan Amanda, som aldrig gjort längre sjöresor än tvärsöfver stadsviken, hon fann på råd, för hon kunde läsa i krymplingens ögon. Hon gick in efter ett stop mjölk, och hon hade nog läst rätt, för främlingen tömde stopet i ett par långa drag, och det klunkade i halsen på honom precis som när en häst dricker. Sen räckte han henne det tomma kärlet och böjde djupt sitt mossgrå hufvud till tack.

Nu föll det sig lätt för en annan att tänka på en matgruta åt främlingen. En tallrik ställdes i gräset vid vägkanten, där låg två tjocka jästbrödsskifvor med ny-kärnadt smör och gräddost på. Han åt dem med begärlighet, och undra på det:det var ingen vanlig torgost, den var lagad på tolf färska ägg.

Efter slutad måltid böjde mannen ånyo sitt hufvud till tack, fattade byttlocken och kröp vidare till nästa stuga. Där åt han en bunke fil, tackade och log med de vackra ögonen; och så bar det af till grannas. Med honom följde en skara barn, några kvinnor och ett par hundar. Männen drog sig åter inomhus eller blef stående i tåget och såg efter den sällsamma skaran.

Knappt var det om matbitarna i flere af stugorna här i England och Frankrike, men från ingen dörr kröp gästen ogrutad bort. Till slut tycktes han dock ha fått nog och kanske mer än så, för med ödmjukt afvärjande blickar började han afvisa all erbjuden välfägnad. Till och med Nis-sasvärdinnans kaffe skakade han på huf-vet åt, men han kunde ju inte veta att det var det bästa i hela byn.

Strax därpå var det som skräddarhust-run uppdagade afsikten med bleckbur-ken som i ett snöre hängde vid krymplingens hals. Han pekade på den, hon förstod och offrade med gladt sinne en af sina fattiga kopparslantar. Från hjärta till hjärta gick hans tacksamma blick.

Timmarna skred och krymplingen fortsatte sin vallfärd från gård till gård. Hans händer var betäckta med stora valkar af den elaka gnagningen mot locken, och det sipprade blod ur ett rämnadt nagelband. Men framåt bar det från hus till hus. Han följde solens lopp genom Räfs-backa by och höll lika takt med henne, så att han nådde hemmanen på västkanten vid det laget då Kolabackskogen började kasta sneda långskuggor.

Bleckburken på hans bröst blef tyngre och tyngre allt som dagen led. När Nis-sas fick veta att Smiss gett femti penni, kunde han ju inte vara sämre. Och på Öfre Grindas vankades det en hel mark.

Dagsstjärnan höll just på att halka nerbland grantopparna när främlingen på sin mödosamma rundfärd kom fram till Kuggas’ mangård.

Kuggasfarmor var den första som tog emot honom, hon mötte den lidandes blick. 1 hans närhet befann sig sömmerskan Amanda, hon hade följt honom utan att förtröttas och utan tanke på kroppens näring. När Kuggasfarmor nu såg in i hennes skälfvande ansikte, började stora tårar tillra utför hennes egna kinder, tills hela det fridsamt vackra ansiktet var vått. Villrådig såg hon sig omkring. Mellan konvolvelsträngarna, som bildade liksom en grönskande harpa utanför kammarfönstret, varseblef hon ju nog herr studeranden Svartström; men han rörde inte en min; och hon som gett honom fjärndelen af hans blod vågade inte kalla på honom eller göra så mycket som ett tecken, för han var blifven en fin främling i farföräldrarnas hus.

Där stod nu Kuggasfarmor. Egna pen-

12. — Rännbruden.gar hade hon aldrig haft, hela långa lif-vet på denna rika gård, hvarken på den tiden då man

talade om kopek eller nu då det hette penni. Och därför måste hon in för att vädja till Kuggas.

Kuggas hade just tagit sig en ordentlig lur. För resten hatade han tiggare. Så där behöfdes mycken öfvertalning af hustrun innan han bekvämade sig att söka rätt på den stora mjuka läderbörsen som under tidernas lopp härbärgerat sådana sköna summor. I många små rännilar samlades de här för att slutligen mynna ut i bankens kassa.

När Kuggas kom ut på gården måste han ju ge hustrun rätt: det var ingen vanlig tiggarlätting. Tvärtom, det var någonting alldeles särskildt med den mannen som låg där vid hans fötter. Inte bara det med benen, också annars. Han gjorde intryck på Kuggas, alldeles märkligt stort intryck.

Medan fingrarna trefvade i pungen kundeKuggas inte för aldrig det ta sina ögon från den sargade. Sålunda kom det sig att en tvåmarksslant råkade stanna mellan hans tumme och pekfinger.

Kuggas hajade till i samma ögonblick slanten föll ner i burken och lade sig bland de väntande kamraterna af olika rang och födelseår.

Det var en hård, slät, tung och skön tvåmarksslant som af misstag halkat Kuggas ur fingrarna. Af rent misstag, medan hans ögon var annanstans än där de bort vara. Det sved till som af en eldslåga i bröstet på honom när han såg sin präktiga, fullödiga tvåmarksslant lysa som en fullmåne i den främmande karlens burk. En måne af renaste silfver, med statens kontrollstämpel och riksens fläkta örn. En surtförvärfvad slant, en sällsynt slant i Räfsbacka handel och vandel. Där låg många andra sköna mynt som underlag, flere flere mark helt säkert, förtjänade utan arbete en vacker sommarsöndag.Och hastigare än jag här kan beskrifva det for Kuggas’ hand ner i bleckburken, fick fatt i tvåmarksslanten och bytte ut den mot ett par kopparmynt.

Han behöfde knappt se de kringståendes miner för att inse att han gjorde sig själf än större skada med det här sista. Han ångrade sig strax, men det var ju för sent. Ingen skrattade när han försökte vädra bort alltsammans med ett skämt.

Först kände han bara lite obehag och tänkte: det här är snart glömdt. Men med ens skvatt det till i hans innersta. Det skedde när han såg att krymplingen på marken liksom fångade honom med sin blick, genomborrade märg och ben med strålande blått ljus ur sina ögon, och sedan långsamt, högtidligt, liksom afkunnande en dom böjde sitt hufvud icke en, utan tre gånger å rad.

Gamla Kuggasfarmor stod där blindad och lamad af grämelse och skam, men också af en oförklarlig, plötslig fruktan.Skaran på gården löste sig småningom, somliga gick till sitt, och det var de flesta, några få följde den lytte på hans sorgliga färd genom tåget uppåt det svartnande väggapet i Kolabackskogen. Mycket hade det ju undrats hvart främlingen egentligen var på väg, men då ingen klarhet kunde vinnas och han dessutom afböjt alla tec-kenspråksanbud om nattkvarter, föll det sig slutligen på sätt och vis naturligast att den hemlighetsfulle skulle försvinna lika hemlighetsfullt och lika okänd som han kommit.

Kuggas hade villrådig och skamfull lomat tillbaka till sin kammare, men Kug-gasfarmor bjöd det liksom emot att följa honom. Hon kände också en stor oro och ville inte lämna det fria så länge krymplingen fanns inom synhåll.

För den skull gick hon upp på svina-vallen och ställde sig bredvid sömmerskan Amanda, som med ett sällsamt bäfvande uttryck häftade ögonen vid den långsamt försvinnande gästen.Människospillran borta i tåget rörde sig långsamt framåt, mellan trödorna i gärdsgården såg de den gråa massan glida.

En underlig tanke steg och steg inom Kuggasfarmor. En tanke så stor och in-nebördstung att hon aldrig hade vågat vidkännas den inför någon annan än just Amanda från Englandssidan.

— Hvem var han, Amanda? sade hon lågt. — Var det en vanlig tiggare?

Sömmerskan skakade häftigt på hufvu-det, ögonen lyste som en återglans af krymplingens blick. Ord gaf hon inga till svar, än så länge. I djupet bar hon ju samma tanke — osäkert var bara hvem af dem som skulle komma att säga det först.

— Var det en människa som du och jag?

Amanda ruskade åter på hufvudet.

— Men om han inte var en människa,

så måste det ju------då kan det ju inte

ha varit någon annan än-------

Sömmerskans beslut var fattadt. Med fasthet och ett stilla jubel svarade hon:— Jag tror att i dag har hjärtan och njurar blifvit rannsakade af Den som snart skall sitta på Fadrens högra sida. Det stora gästabudsbordet är beredt, men ve dem som måste stanna därutanför i det yttersta mörkret.

Klart, nästan hårdt hade hon sagt det, men när hon nu såg Kuggasfarmor liksom sjunka ihop till ett darrande stoft, veknade hon.

— Ni två, sade hon mildt, ni två får lita till Herrens nåd. Hans barmhärtighet är utan ände.

Kuggasfarmor stod där som en usel tiggerska. Det syntes henne så klart att samma dom skulle gå öfver henne som öfver mannen, att hon skulle följa honom och dela lott med honom också i detta. Om det var rättvist, det föll henne inte in att fråga efter. Men för hans skull hade hon gärna velat tala, förklara, ursäkta. Dock, orden formade sig ej, det liksom fattades henne luft. En hastig,halfkväfd snyftning for genom hennes bräckliga kropp.

Där uppe i Kolabacken fortfor krymplingen att kräla.

Men hvad var det? En svindel föll öfver henne, hon vacklade och grep hårdt om sömmerskans arm för att hålla sig upprätt, men det var som när en blind tryggar sig till en annan blind. De hörde hvarandras flämtande, korta andedrag och deras ögon sökte hvarann, vidgade af jubel, hjärtängslan och helig skräck.

De hade båda sett det.

Då den stund var kommen att krymplingen nått Kolabackens krön och höll på att försvinna i den dunklande skogen, sprang en hund fram ur snåren med ödmjukt kvidande, lade sig på sin buk, kröp fram till den lytte och slickade kärleksfullt hans händer. I det samma hörde solstrålarna opp att sippra genom barrmuren, en rysning genombäfvade världen, och vid sidan af vägen böjde de ungagranarna sina toppar efter den försvinnande gästen. Men en skälfning for genom asparnas blad, nu liksom den gången då en af deras släkt fick låna sin stam till korset på Golgatha.

Hon, som med sömnad uppehöll sitt jordiska lif, lyfte sina sargade, nålstungna händer och pressade dem mot bröstet, där hjärtat slog som ville det skynda mot bristningens timma.

— Förvisso, stammade hon, — förvisso har vår Frälsare Jesus Kristus i dag besökt oss fattiga syndare.

Och så fortfor hon att ropa med stapplande tunga:

— Tack, Jesus! Tack, Jesus!

En stönande snyftning från kvinnan vid hennes sida var det enda svar hon fick.Det var nu döden också!

Kuggas gick rundt i stugan, rundt och rundt igen, precis som i en hästvandring. Om han gått rakt i stället så skulle han snart nog ha varit halfvägs till kyrkbyn. Nu var det ju lika långt som bredt, och hela hästvandringskraften gick förlorad, för man kan väl just inte räkna det för någonting att den höll en och samma tanke i svingning: Det var nu döden också! Nåja, naturligtvis, under den tanken, djupare nere, rörde sig också andra. Och de arbetade sig uppåt hvad det led.

I kammarn låg farmor och jämrade sakta. Afven nu, i denna ytterliga själsnöd, bjöd Lovisa så vackert till att inte bli hörd.Ty i denna gård hade kvinnor bäst af att aldrig visa för mycket af hvad de kände, inte ens när det tog som värst.

Hon hade i alla fall sett sin plikt i att berätta för Kuggas hvad hon själf och sömmerskan Amanda bevittnat. Det

heliga namnet nämnde hon ej, men han förstod ju strax åt hvad håll hon syftade.

Nu må ingen tro att Kuggas i allmänhet utan vidare höll för godt hvad gammalt kvinnfolk pratade. Men den här gången var han ren på förhand lite underlig till mods, och däraf kom det sig väl att han med samma föll i svåra och hemska funderingar.

Han trodde och han förnekade, han tvif-lade och han fruktade, det var som en ' lång kedja där den ena länken hängde oupplösligt vid den andra. Och den kedjan var utan ända, tycktes det.

Det var inte det öfvernaturliga i saken som i och för sig hindrade honom att tro — långt därifrån. Själf hade han ju iyngre dar sett två spöken i Kolabacksko-gen, ett långt och grått och ett litet svart; och på hemvägen från en fiskefärd en natt i augusti, när vindstillan lämnade dem i det sofvande vattnet under fästningens murar med stjärnhimmel ofvan och stjärnhimmel nedan, då hade han ju varseblifvit den gamla svenska soldaten som i sådana sena månnätter går af och an -på de förrådda bastionerna i sin blågula uniform.

Inte för det öfvernaturligas skull var det alltså han tvekade. Men hans sunda omdöme liksom ock hans mått af bibelkunskap lät det för honom framstå som osannolikt, otroligt nästan, att Kristi återkomst till jorden, själfva afslutningen på jordsläktets långa kamp och irring kunnat äga rum under de omständigheter han i dag bevittnat. Ja, ju mer han tänkte sig in i det, desto omöjligare föreföll det honom. Till slut fann han tanken rent af hädisk, och därmed slog han sig till ro för någon minut. Tills oron igen skötopp, envis, seg, outrotlig som kvickroten i trädgården och på vissa af hemåkerns tegar.

Och då hörde han röster som ropade öfverljudt: Du är vägd på en våg och befunnen för lätt! Du är vägd på en våg!

Tvåmarksslanten, den osaliga tvåmarks-slanten. Krymplingens penning som han beröfvat honom. Det var den som låg i andra vågskålen och tyngde så djupt, djupt ner.

Hvad hade inte Kuggas velat offra för att få det ogjordt — vissa ögonblick nämligen. Tvåhundra mark — trehundra mark — femhundra —, han höll ordentlig auktion på sin ångest, den fick allt större värde, buden föll snabbt, det var någon som tvang honom att ständigt öfverbjuda sig själf, och summan steg till en förfärande höjd.

Vid åttahundra mark stannade han plötsligt. Han hade kommit att tänka på kro-noutskylderna och det stora arrendet ochbrandförsäkringen och fattiggårdsafgiften och prostens tionde och så många andra oundvikliga utgifter, och med ens kände han sig så skrämmande fattig. Alla ville ju bara kräfva honom, fordra betalning, pressa honom med räkningar och debetsedlar, plundra honom in på bara kroppen — precis som om det växte pengar på träna i Kuggas’ skogslott i stället för kottar. Och hvad kostar det inte för studenter att lefva i Helsingfors och hålla böcker och skrifdon. Och dåligt såg det ut med rågen, och potatisblasten var liksom sorgkantad efter midsommarfrosten, och då vet man hvad storlek det blir på potäterna: små knölar som svinen knappt vill röra i hon. Och vått och surt låg höet på ängarna.

Det var ett sorgens skådespel hvart Kuggas’ vände sig. Och först som sist låg krymplingen där med sina blåa eldslågor till ögon.

Men när Kuggas’ vånda hunnit växa sigriktigt stor, då var också den frälsande tanken framme vid målet. Lång tid hade den behöft för att komma opp till ytan, men nu var den där, i alla fall.

En enkel, självfallen tanke — hur hade han inte kommit på den strax?

Det blef slut med hästvandringen genast, för nu gick Kuggas skyndsammeligen in i kammarn. Där låg gamla Lovisa allt fortfarande, ensam och svag i sin nöd.

Kuggas såg helt nyter ut när han klef fram till utdragssoffan.

— Nu vet jag hvad jag ska göra, sade han i sin vanliga ton, det lät som när gamla baron på Sjöö förkunnade sanningar för sina torpare.

Gamla Lovisa bara såg på honom. För första gången i lifvet drog hon hans ord i synbart tvifvelsmål.

— Jo, fortfor han, jag går ut nu med samma och söker opp den där krymplingen och tar reda på hvem han riktigast är. Är han människa, som jag ju tror,så har han inte hunnit långt; då ligger han nog öfver natten i nån stuga vid vägen. Och var det ingen människa — nåja, så vet man det då åtminstone. Det där andra, meningen.

Om Kuggas väntat att få beröm och uppmuntran för sitt klara och rediga tal så misstog han sig svårt. Snarare tycktes ångsten sätta hårdare åt gamla Lovisa nu än förr.

— Gör inte det, sade hon bönfallande.

— Drag inte mera synd öfver våra hufvun.

— Hvad synd är det att söka en karl på öppna vägen, som jag själf har lott i?

— Att försöka Herren, det är välan dödssynd det. Och tänk på att förbannelsen går igenom sju led. Tänk på det, när jag nu ber så vackert.

Men Kuggas var orubblig.

— Det blir nu i alla fulla fall som jag sa. Jag ger mig i väg med samma.

— Gå inte! Gå inte! sade farmor lågt.

— Det anar mig att från den resan kommer du aldrig tillbaka.Nu kände Kuggas igen hur det började kribbla och krabbla i kroppen på honom. Ingen fårskinnsfäll har loppor som biter likt oron för egen välfärd. För att inte bli ännu kusligare till mods gick Kuggas raka vägen ut på gården.

Egentligen hade han så smått funderat på att spänna Cesar för schäsen, för att riktigt fort få fatt krymplingen. Men så kom han att tänka på hvad uppseende det måste väcka, om han åkte genom byn vid den tiden då hederligt folk brukar söka sig till sängen. Historien med tvåmarks-slanten var för jäklig i sig själf, det fattades bara att man böljade lägga det ena till det andra och kom rätta slutsumman nära.

Nej, Cesar fick vackert stå kvar och bita i balken. I stället tog Kuggas ett grim-skaft i handen, och det slängde han både opp och ner medan han gick nerför tåget mot Kolabacken. Det såg både rimligt och trovärdigt ut, för alla visste juatt han hade arbetshästarna i hagen. Cesar var åkhäst han, kantänka.

Inne i Kolabackskogen slutade Kuggas genast att svänga med grimman, såg noga för sig hvar han steg och kroknade af en smula i ryggbastet. Och hur det nu var så fortsatte han vägen genom dunklet med ödmjukt böjda knän, så som han af farfar och far och allt ärbart, anständigt gam-malvärldsens folk hade lärt sig att i kyrkan göra pelegrimsresan fram till altarrunden för att undfå den heliga nattvarden. Styf kropp och högmodig hufvud-resning passar sig inte för den som nalkas de osynliga väsendena, det vare sig goda eller onda, vänliga eller hämndlystna.

Just här var det ju förresten som Kuggas i tiden sett de två spökena, det långa gråa och det lilla svarta. Och den som gått här förut vid dagsljus kunde lätt mellan stammarna urskilja stenfoten efter Kolabackens ödetorp, där kolaren i världen blifvit mördad och plundrad af tattare.Det var inte mycket som stod kvar numera af hvad nybyggarens arbete fått till stånd innan stålet sattes till hans egen rot. Hastigt hade skogen brutit fram från alla sidor och eröfrat tillbaka den lilla öppna fläcken. Ogräset frodades i de forna trossbottnarna, förvildade pioner med blödande röda blommor och giftig bolmört till hågkomst af det gräsliga illdådet; och på eldstadens sammanrasade stenhög stod ett glimmande kungsljus som en fyrbåk för nattfjärilar och läderlappar. Kanske också för den mördades fridlösa ande, som efter hvad det sades ständigt sökte sig tillbaka till den plats där den bästa delen af hans lif förrunnit.

När Kuggas hunnit förbi ödetorpets ruiner, stannade han och sökte i vägsanden märken efter krymplingens byttlock och hans släpande kropp. Marken var hård och sålunda föga meddelsam, men vissa tecken tydde dock på att den lytte i självfva verket färdats fram här.Denna upptäckt — om det nu verkligen var något annat än inbillning — satte ökad fart i Kuggas och stärkte hans hopp att finna främlingen som kommit så mycken uppståndelse åstad. Det skulle i så fall bli snart, hos snickaren på Prinsas, den enda som bodde här midt inne i

djupa skogen förrän man kom fram till stora landsvägen.

Småningom blef han också eljest lättare # •

till mods. Spöken och gastar såg han inga, skogen sof med en lätt andning i de färska toppskotten. Fåglarna på nattkvist rörde sig ej, och myriaderna af småkryp som verkar i mörkret, de lefver ju och dör mest utom räckhåll för människans grofva sinnen.

Icke heller anade Kuggas att kring honom sväfvade gamla Lovisas hjärtetankar och hetaste böner. Utan att förtröttas låg hon och bad för sin egen syndiga själ och för hans, men mest och ödmjukast bad hon för barn och barnabarnoch dem som komma skulle af deras blod intill sjunde led.

Ensam trodde han sig här i kvällskogen, och i den tron ska vi lämna honom för en stund.

*

Kort före midnatt såg gamla Lovisa sin man träda in i kammarn. Icke hans vålnad, icke ett spöke som lånat hans skepnad för att bringa bud om hans sista vandring, nej han själf. Samma trygga, högröstade, orubbligt självförnöjda man som hon delat bädd och bröd med i öfver ett halft århundrade, som hon tacklöst trälat för och med vedermöda födt barn åt.

— Hälsningar från tiggarn, sade han i upprymd ton. — Han höll nog att ta i både här och där, och inte var han ledsen numera för den där tvåmarksslanten.

Gamla farmor betraktade honom förvirrad och osäker. En hemsk och hastigtanke for i henne, att mannen i grubbel förlorat sitt förstånd.

— Hvar fick du se honom? frågade hon pröfvande, men rösten ville knappt räcka till för de korta orden.

— Han ligger öfver natten hos snickarn på Prinsas, de tycks vara gamla bekanta. Han hade kommit i morse med ångbåten från Kotka, han ämnar sig till sin bror som är målare och har ett ställe i Liljen-dal. Jag fick se hans papper, och där stod det att han är före detta timmermannen Johan Amos Fält, född 1847 i Mogenpört. Svenska talte han som en Pyttisbo, och brännvin drack han som en borstbindare, så nog är han riktig alltid.

När farmor ingenting svarade, fortfor Kuggas i samma lätta ton:

— Jag gaf honom tjugufem penni pengar och lofte honom skjuts i morgon bitti, så att han inte behöfver krypa så förhär-dadt långa vägar. Ett par supar tog vi tillsammans, han hade egna droppar med sig.Ännu medan Kuggas klädde af sig talade han oafbrutet.

— Så är det med er kvinnfolk, sade han till slut. — I syne ser ni på ljusa dagen och rädda blir ni genast som haren i busken. Och så rör ni ihop allting. Det där med Gud och frälsningen är en sak för sig, och den ska man aldrig glömma att sköta. Förr gjorde jag det för lite, det vill jag inte neka till, men hvem kan numera komma och klanka på mig?

Men det som hör till jordabruk och pengar och det världsliga, det fordrar också sin skötsel, och man ska inte blanda det ena med det andra.

Farmor låg ordlös i mörkret och rörde sig ej.

Kuggas kröp under täcket, vred sig och sträckte på lemmarna ett par slag, precis som en hund, och så somnade han strax, utan vidare tidsförspillan. Han sof godt efter all ovan rörelse i kropp och sinne denna dag.Men när måndagsmorgonen bröt in, fick Räfsbacka ett sådant välsignadt höbärgningsväder att Kuggas verkligen inte kunde afstå någon häst för timmermannen Fälts resa till Liljendal.